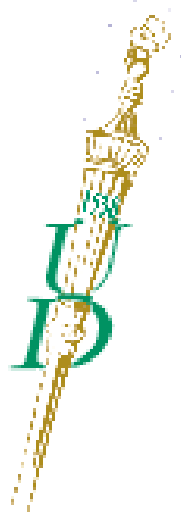

Debreceni Egyetem

Természettudományi és Technológiai Kar

Földtudományi Intézet

**A bükkaljai kőkultúrát bemutató tematikus utak
összehasonlítása**

Tudományos Diákköri Dolgozat

Témavezető

Benkhard Borbála
egyetemi tanársegéd

Készítette

Ficsór Kitti
Geográfus Msc
Táj- és Környezetkutatás
szakirány

A dolgozat lezárásának dátuma: 2014. november 28.

Debrecen

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	5
I. SZAKIRODALMIÁTTEKINTÉS.....	6
I.1. Fogalommagyarázat.....	6
I.2. Tematikus utak.....	8
<i>I.2.1. A tematikus utakról általában</i>	<i>8</i>
<i>I.2.2. A tematikus utak csoportosításának lehetőségei</i>	<i>10</i>
<i>I.2.3. Tematikus utak a természetben</i>	<i>11</i>
<i>I.2.4. Tematikus utak Magyarországon</i>	<i>12</i>
II. ANYAG ÉS MÓDSZER.....	13
III. BÜKKALJAI KŐKULTÚRA BEMUTATÁSÁNAK HÁTTERE	15
III.1. A Bükkalja földrajzi jellemzői és elhelyezkedése.....	15
III.2. Kőkultúra a Bükkalján	16
<i>III.2.1. Kaptárkövek</i>	<i>17</i>
<i>III.2.2. Barlanglakások.....</i>	<i>20</i>
<i>III.2.4. Házak, támfalak, kőfaragások.....</i>	<i>23</i>
IV. BEMUTATÁS, INTERPRETÁCIÓ.....	24
IV.1 Bükkaljai Kő-út.....	24
<i>IV.1.1 A Bükkaljai Kő-út létrehozása</i>	<i>24</i>
<i>IV.1.2 A tematikus út kialakítását végző szervezet</i>	<i>25</i>
<i>IV.1.3 A Bükkaljai Kő-út interpretációs elemei.....</i>	<i>27</i>
IV.2. „Bükkaljai Kőkultúra és a Bükk Déli Kapuja Tematikus Út és Turisztikai Együttműködés Konzorciuma”	28
<i>IV.2.1. Látogatóközpont</i>	<i>31</i>
V. MARKETING	33
V.1. Turisztikai Desztináció Menedzsment Egyesületek.....	33
V.2. Tourinform irodák	34
V. HONLAPOK	34
V.3. Honlapok	34
<i>V. 3.1. A Bükkaljai Kő-út hivatalos honlapja</i>	<i>34</i>
<i>V.3.2. A „Bükkaljai Kőkultúra” honlapja</i>	<i>35</i>
VI.3. Jövőbeli marketingtervek.....	36

VI. A „TEMATIKUS UTAK” ÖSSZEHASONLÍTÁSA.....	37
ÖSSZEFOGLALÁS.....	43
FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM	45
MELLÉKLETEK	49
1. Függelék.....	53

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik bármilyen formában segítettek dolgozatom elkészítését. Kiemelten hálás vagyok konzulensemnek, Benkhard Borbálának a dolgozatom felügyeléséért és az általa nyújtott szakmai segítségért.

Külön köszönet illeti Havasi Norbertet, a Kaptárkő Természetvédelmi és Kulturális Egyesület egyik alapító tagját, az Egyesülettel kapcsolatos információkért, a személyes interjúban elhangzott tényekért és ezek mellett fáradhatatlan segítségéért.

Köszönetet mondok Kósik István (Cserépfalu), Guczi István (Szomolya), Csendesné Farkas Edit (Bogács), Bóta Géza (Noszvaj) és Dávid Zoltán (Cserépváralja) polgármestereknek a személyes interjúban elhangzott hasznos információkért.

*„A természet varázsát ontja bőven.
A fűben, a virágban és a kőben.
Ó nincs a földön oly silány anyag,
Mely így vagy úgy ne szolgálná javad;
De nincs oly jó, melyben ne volna vész,
Ha balga módra véle visszaélsz!”*
William Shakespeare

BEVEZETÉS

Dolgozatom során olyan témában dolgoztam, amelyről eddig nem sok ismerettel rendelkezttem. A Bükkalja mind természetföldrajzi és mind társadalomföldrajzi tekintetben is a sokat vizsgált témakörbe tartozik, kiváló megközelíthetősége és kedvező földrajzi fekvése tette lehetővé közelebbi, részletes megismerését.

A témaválasztás meghatározó tényezőjét jelentette az őszi idegenforgalmi terepgyakorlat során meglátogatott Bükkaljai Kő-út egyik eleme, a Szomolyán található kaptárkövek. Felkeltette az érdeklődésemet ez, az ember által formált természeti képződmény – majd a későbbiekben felkeresett útvonal többi elemeivel együtt – bemutatathatósága a látogatók számára.

Dolgozatom témája a tematikus utak és működésük bemutatása, az Észak-Magyarországon található Bükkaljai Kő-út példáján. A dolgozat bemutatja az egyes tényezőkből, elemekből és résztvevőkből álló működést, ennek az üzemelésnek a jól és kevésbé megfelelően működő területeit. Vizsgálatom ezen terület természeti és mesterséges képződményeinek szakszerű és a látogatók számára érthető bemutatására, s azok iránti érdeklődés felkeltésére is kiterjed.

E téma közel áll hozzám, mert híve vagyok mindazon tevékenységeknek, amelyek a szabadban végezhetők kikapcsolódás céljából. A kirándulás, természetjárás egyik formája az aktív turizmusnak, mely során a friss levegőn tölthetjük el szabadidőnket, s mindeközben új tájakat ismerhetünk meg, ezáltal élményekkel gazdagodva. Fontos a testnek és az elmének a felfrissülés munka vagy tanulás után, főleg ha ez a szabadban történik, csökken a lehangoltság, nő az energiaszint és a pozitív életérzések.

Az Európa-szerte egyre népszerűbb tematikus utak hazánkban is növekvő sikernek örvendhetnek és még inkább hangsúlyosabb szerepet kapnak a turisztikai kínálatban.

I. SZAKIRODALMIÁTTEKINTÉS

I.1. Fogalommagyarázat

Ezen fejezet első részében ismertetem a témához szorosan kapcsolódó fogalmakat, melyek bemutatása véleményem szerint nélkülözhetetlen ahhoz, hogy átfogó és teljes képet kapjunk a témával kapcsolatban.

- *Természeti és kulturális örökség*

Az **örökség** két típusát, így a természeti és kulturális örökséget fontos megkülönböztetnünk, csak hogy a két fogalom között lehetnek kisebb-nagyobb átfedések. (PUCZKÓ L.-RÁTZ T. 2011)

Természeti értékeknek nevezzük a természet különleges, egyedülálló képződményeit, melyek lehetnek facsoportok, sziklák illetve sziklacsoporthoz, talajok, források és egyéb értékek. Ez a természetvédelmi védetté nyilvánítás legkisebb szintű területi kategóriája. (LÁNG I. 2002)

Egy 2009-ben kiadott Örökségvédelmi fogalomtár megfogalmazásában **természeti örökségnek** tekintjük mindazokat a *geológiai és fiziográfiai képződményeket*, amelyek a tudomány vagy a védelem szempontjából egyedülálló értéket képviselnek, illetve azokat a *természeti tájakat* vagy konkrétan meghatározott területű *természeti területeket*, amelyek ugyancsak a tudomány, a védelem vagy a természeti szépségük miatt mondhatók kiemelkedő értékűeknek [Internet 1].

A világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló 1985. évi 21. törvényerejű rendelet 1. cikkében megfogalmazottak alapján **kulturális örökségnek** tekinthetők mindazon *„épület-együttesek, egyedülálló vagy egybefüggő építménycsoportok, melyek építészeti stílusuknál, egységes jellegüknél fogva, vagy a környezetbe való beilleszkedésük folytán történelmi, művészeti vagy tudományos szempontból kiemelkedő egyetemes értékűek”* [Internet 2].

Fontos megemlíteni a **kultúrtáj** fogalmát is, mely az 1985-ben létrejött Granadai egyezményben került megfogalmazásra, miszerint *„az ember és a természet együttes munkájának eredményei, olyan történelmi, régészeti, művészi, tudományos, társadalmi vagy*

műszaki-ipari szempontból jelentős, részlegesen beépített területek, amelyek jellegzetességük, egységességük révén topográfiaiilag körülhatárolható egységet alkotnak [Internet 3].

- *Földtudományi természetvédelem*

Az 1996. évi LIII. Természetvédelemről szóló törvény ugyancsak foglalkozik a táji és földtani értékek megóvásával. Ennek értelmében a 19. § megfogalmazásában *„a földtani természeti értékek védelme a tájvédelmet, továbbá az élettelen és meg nem újítható természeti erőforrások és az élővilág létfeltételeinek megóvását szolgálja. A földtani természeti értékek általános védelme kiterjed a földtani, felszínalaktani képződményekre, ásványokra, ásványtársulásokra, ősmaradványokra.”* [Internet 4]

Komoly lemaradás jellemzi hazánkban a földtudományi értékeket képviselő természeti képződményeket az élő természeti értékekhez képest. Ennek két oka lehet: először is nincs egy olyan, szakemberek által összeállított jegyzet, amely pontosan leírná a hazánkban található földtudományi értékek pontos helyét, illetve azt, hogy milyen jelentőséggel bírnak természettudományi-természetvédelmi szempontból. Másodszor ennek a listának a hiányában nem lehet tudni azt, hogy mely értékeket ajánlott bemutatni, és hogy ez a bemutatás milyen módon valósuljon meg. (BENKHARD B. 2005)

- *A bükkaljai kőkultúrához kapcsolódó objektumok védelmének típusai*

A szomolyai kaptárköveket 1960-ban nyilvánították védetté **természetvédelmi terület** kategóriában. Ennek meghatározása az 1996. évi LIII törvény 28 § alapján: *„természetvédelmi terület az ország jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag, kisebb összefüggő területe, amelynek elsődleges rendeltetése egy vagy több természeti érték, illetve ezek összefüggő rendszerének a védelme.”* [Internet 4] Ez a terület a Szomolya felett emelkedő Vén-hegy nyugati lejtőjén, a Kaptár-völgyben helyezkedik el. Itt a riolittufa vonulat 8 nagyobb sziklavonulatra tagolódik, mely egyben hazánk legtöbb fülkével rendelkező kaptárkő csoportja [Internet 5].

A 2014. év változást hozott e témában, mivel a Kaptárkő Természetvédelmi és Kulturális Egyesület 2011. februári kezdeményezésére a Földművelésügyi Minisztérium – a Környezetügyért, Agrárfejlesztésért és Hungarikumokért Felelős Államtitkársága – által,

rendeletben megfogalmazottak alapján kiemelt természetvédelmi oltalmat kaptak hazánk kaptárkövei [Internet 6].

Az októberi Magyar Közlönyben megjelent rendelet alapján a védetté nyilvánított kaptárkövek: a biatorbágyi Kő-hegy, a diósdí kőfejtők, az egerszalóki Menyecske-hegy és az Öreg-hegy, a budakeszi Kecske-hegy, az egrí Mész-hegy, a sóskúti Kálvária-domb és a tardi Pokol-oldal [Internet 7].

Az egerszalóki barlanglakások önkormányzati tulajdonba kerültek és **helyi védelem** alatt állnak: „*a helyi védelem a más jogszabállyal nem védett emlékekre vonatkoztatható, önkormányzati hatásköri feladat-rendelet szabályozza a szakmai feltételeket, ill. eljárást. Formája önkormányzati – helyi – rendelet.*” [Internet 1]

I.2. Tematikus utak

I.2.1. A tematikus utakról általában

A tematikus út meghatározásánál nem beszélhetünk egységesen elfogadott fogalomról. Számos különböző definícióval találkozhatunk egyes könyvek, szakirodalmak lapjain, viszont mindegyikben közös az a megállapítás, hogy valamilyen meghatározott téma köré épülnek fel.

Puczkó és Rátz (2011) megfogalmazásában „*a **tematikus utak** különböző közlekedési formák igénybevételel megközelíthető **természeti** illetve **mesterséges attrakciókat** fűznek fel valamilyen téma köré. Az útvonalak a fenntarthatóság elveinek figyelembevétele mellett egyszerre kínálnak ismeretszerzési és szórakozási, kikapcsolódási lehetőséget.*” Az „út” kifejezést nem a szó szoros jelentésében kell értelmezni, hiszen ebben az esetben nem egy túraösvényt vagy útvonalat jelöl, hanem azoknak a helyszíneknek az összességét, ahol a témához kapcsolódó természeti, illetve mesterséges attrakciók találhatók (RÁTZ T. – PUCZKÓ L. 2002).

Az ilyen utak legfontosabb **célja**, hogy az egyedülálló, számottevő vonzerőt nem képviselő látványosságokat összekösse, s így gyarapítsa az adott terület vonzerejét, és a vidéket bemutassa, illetve betekintést nyújtson annak látnivalóiba, kulturális és építészeti hagyományaiiba, valamint az ott élő emberek mindennapjaiba. (PUCZKÓ L-RÁTZ T. 2011)

A tematikus utak kialakításának legfontosabb céljai:

- érdeklődés felkeltése,
- észlelt távolság csökkenése,
- együttműködés javítása az egymással egyébként együtt nem működő települések között,
- oktatás és szórakoztatás egyidejűleg való nyújtása,
- új piac (VFR¹) kialakulása,
- erőforrás védelme,
- szabad megtekintési lehetőség,
- csomagolás,
- fejlesztés,
- költségtakarékosság,
- átláthatóság (áttekinthetőség) növelése,
- trendeknek való megfelelés.

A tematikus utak számos **előnnnyel** rendelkeznek: marketing- és menedzsment tekintetében *költségtakarékosnak* mondhatók, mivel az ún. „közreműködő nélküli, önvezetési látogatómenedzsment-technikák” közé tartoznak ezek az útvonalak. Így ez az önvezetési forma nem teszi szükségessé egy külön, erre a célra fenntartott személyzet meglétét, mivel a tematikus utat felépítő attrakciók munkatársai kezelni tudják az esetlegesen felvetődő feladatokat. Viszont nélkülözhetetlen az útvonalak fenntartásához az, hogy az útvonalat alkotó attrakciókat valaki megfelelően összehangolja (például a tematikus utat ismertető kiadványokat, információs táblákat, illetve a teljes út marketingjét) és az együttműködést koordinálja.

Mint a legtöbb esetben, itt is találkozhatunk olyan tényezőkkel, melyek **hátrányosan** érintik a tematikus utak működését. A legfőbb problémák elsősorban pénzügyi illetve menedzsment jellegűek. A *megfelelő pénzügyi háttér* – mely az esetek többségében állami támogatásként jelenik meg – hiányában csökken az útvonal színvonala, s ezáltal meg is szűnhet. Az pénzügyi forrás biztosításának megoldása lehet a tagdíj, a folyamatos pályázati aktivitás, és nem utolsósorban a közszféra (önkormányzatok) bevonása a tematikus utak működtetésébe, mivel a működéshez szükséges költségeket nagyon sok gond árán tudják csak

¹ VFR – Visit your friends and relatives (barát és rokon látogatások)

a szervezők a közpénzekből előteremteni. A másik problémakör a *menedzsment működtetéséből* ered. Itt a gondot a kis létszámú, valamint a képzetlen személyzet jelenti, mely csökkenti a közvetlen szolgáltatásokat és azok színvonalát. A fenntartható fejlődés szempontjából is fontos megvizsgálni a tematikus utat, hogy a látogatók létszáma, az útvonal bejárhatósága összeegyeztethető legyen az útvonal látványosságainak megőrzésével. (LEHOTA J. ET AL. 2010)

1.2.2. A tematikus utak csoportosításának lehetőségei

A tematikus utak bemutatása több szempont alapján történhet:

1. földrajzi lefedettség
2. választott téma
3. ajánlott/igénybe vett közlekedési mód

A tematikus utak egy adott témára épülő látványosságokat kötnek össze, melyek **földrajzi lefedettség** szempontjából lehetnek:

- helyi/települési szintű utak (pl.: a berlini Mauerweg)
- regionális kiterjedésű (pl.: Szatmár-Beregi Szilva Út)
- országos lefedettségű (pl.: Goethe Út)
- nemzetközi, határon átvágó útvonalak (pl.: Borostyán út).

Földrajzi szempontból fontos, hogy a választott téma és a környezete harmóniában legyenek egymással, tehát egy természeti attrakciókat felfűző tematikus út ne a gyártelepek mellett vezessen végig.

Ahogy már korábban szó esett róla, a tematikus utak közös jellemzője, hogy mindig egy **választott téma** köré épülnek fel. Azonban meg kell különböztetni a természeti és az egyéb témát feldolgozó útvonalakat. A természeti útvonalak földrajzi lefedettségét illetően lehetnek regionálisak (esetleg nemzetköziek), ebből adódóan a látogatók önvezetéssel is végigjárhatják az útvonalat, nincs szükségük képzett vezetőre. Legkedveltebb témái:

- természeti látványosságokat ismertető útvonalak (pl.: Duna-Ipoly Zöldút)
- művészeti témájú utak (pl.: Mozart útja)

- zarándokutak (pl.: Mária út)
- történelmi/örökség utak (pl.: Barokk út)
- speciális érdeklődést megcélzó utak (pl.: gasztronómiai-, bor utak).

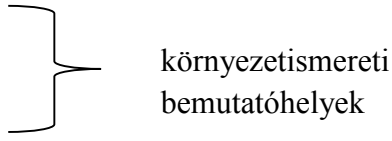
Szintén egyik csoportosítási lehetősége az útvonalak bemutatásának az **ajánlott, illetve igénybe vett közlekedési mód**. Az útvonalak bebarangolására számos közlekedési lehetőség kínálkozik:

- gyalogosan, akár egyvégtében bejárható útvonalak (a tematikus úthoz kapcsolódó települések közelében)
- tömegközlekedés különböző eszközei (ez a forma leginkább a nagyvárosokra jellemző)
- autó (ez a közlekedési forma az Amerikai Egyesült Államokban népszerű)
- kerékpár (a közúti forgalom nagyságától függően kerékpáros útvonal kialakítása)
- lovastúrák (manapság még nem olyan ismertek, illetve megfizethetőek)

A fent említett közlekedési módok kombinálása következtében az attrakciókat felfűző tematikus útvonal olyan elemeit is meg lehet tekinteni, amit például autóval nem, de gyalogosan vagy kerékpárral közelebbről igen. Azonban azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a közlekedési módok együttes jelenléte zavarja egymást, ezzel esetleges kellemetlenséget okozva a látogatóknak. (PUCZKÓ L.-RÁTZ T. 2011)

1.2.3. Tematikus utak a természetben

Környezeti bemutatás alatt értjük a természeti és kultúrtörténeti örökségek közvetlen, szabadtéri (terepi) bemutatását [Internet 8]. Ennek a bemutatásnak oly formában kell történnie, hogy annak során az információnyújtáson túl a látogatók szemlélete is formálódjon. Ezzel kialakítva bennük a természeti és kulturális örökség megőrzésében való aktív részvétel igényét. Mindez akkor érhető el a legkönnyebben, ha a látogatók számára a bemutatás egyidejűleg kikapcsolódást és élményszerzést is jelent. Ennek egyik lehetősége a turisták ismeretszerzésében való aktív részvételének, az interaktivitás lehetőségének biztosítása. A közvetlen, terepi vagy más néven „**in situ**” **bemutatás** alábbi formáival találkozhatunk a tematikus utak kapcsán:

- szakvezetéses túra
 - kiadvány által támogatott bemutatás
 - tájékoztató tábla
 - tanösvény
 - (természetvédelmi) látogatóközpont
-
- környezetismereti
bemutatóhelyek

I.2.4. Tematikus utak Magyarországon

2004 óta hazánk az Európai Unió tagállamaként próbál alkalmazkodni az európai trendekhez, így a hazai tematikus útvonalak éppúgy hozzájutnak az unió által nyújtott támogatásokhoz (Regionális Operatív Programok, Interreg pályázatok stb.), mint a többi európai uniós tagország. „*Hazánk tematikus útjai is szeretnének felkerülni az Európa Tanács útjainak (és a világörökség útjainak) listájára, amelyen kulturális és természeti útvonalak is szerepelnek.*” [Internet 9]

A hazánkban is egyre nagyobb népszerűségnek örvendő tematikus utak a turizmusban is kiemelkedő szerepet kapnak. Országszerte számos, különféle témájú tematikus úttal találkozhatunk: Palóc út, Barokk út, Vaskultúra útja, Szatmár-Beregi Szilva út stb.

A különböző témák más és másfajta csoportok érdeklődését keltik fel. Így a Palóc utat leginkább a hagyományokat, különféle kultúrákat kedvelők keresik fel. A gasztronómia, és az ízletes borok iránt érdeklődőknek kedveznek a borutak, mint például az Egri borút stb. A vallás iránt elkötelezettek is számos zarándokút közül választhatnak hazánkban: Szent Erzsébet út, Szent Jakab út, Mária út – igaz ezek országhatárainkon túl is folytatódnak.

Szintén jellemző ezekre az utakra, hogy egy-egy elemük egy másik tematikus útnak is eleme lehet. Erre legjobb példa az Egerben található barokk és rokokó stílus jegyeit képviselő Fazola Henrik féle kapu, mely ugyanúgy szerves részét képezi a Barokk útnak, mint a Vaskultúra útjának is.

Hazánk tematikus útjai igen vegyesek: vannak sikeres együttműködések, és sajnos olyanok is melyek szinte működésképtelenek. Az utóbbiak esetén az összefogott települések irigysége, valamint egyet nem értése miatt nem működik rendesen a tematikus út. Sok település úgy fogja fel a dolgot, hogy nem szívesen adja át a turistáit a másik településnek, mert az ő kiadásai a másik település javára fordítódnak. (PUCZKÓ L-RÁTZ T. 2011)

II. ANYAG ÉS MÓDSZER

Dolgozatom sikeres elkészítése céljából egyaránt alkalmaztam primer és szekunder adatgyűjtési módszereket is. Teljes és átfogó képet szeretnék nyújtani dolgozatomban a tematikus út és a konzorcium működésével kapcsolatban, így fontosnak tartottam a gyakorlati módszerek különböző eszközeinek alkalmazását, mint az interjúkészítést, terepbejárást és saját fényképek készítését is.

A dolgozat első részét a szakirodalmi áttekintéssel kezdtem, mely alapos könyvtári kutatómunkát igényelt. A szekunder adatgyűjtési módszerek közé tartozó szakirodalmak alapos áttanulmányozása alatt gyűjtöttem ki a legfontosabb adatokat, fogalommagyarázatokat stb., melyekre szükségem volt a dolgozat alapját képező szakirodalmi áttekintés megírásához. Az alapos könyvtári kutatómunkát igénylő szakirodalmi források felkeresése elég nehéznek bizonyult, mivel nem sok könyv állt rendelkezésemre e témakörben. A szekunder kutatásaimat nem csak a szakirodalmak alkották, hanem az úttal kapcsolatos kiadványok, szórólapok, prospektusok és internetes honlapok is.

Az interjúkészítés, a kérdőíves felmérés mellett az egyik leggyakrabban alkalmazott primer információgyűjtési módszer. Az interjú típusának kiválasztásánál a kvalitatív mélyinterjút tartottam a legmegfelelőbb módszernek, ezért előre összeállított kérdéstervvel szándékoztam felkeresni az erre legalkalmasabb személyeket. Első és legfontosabb lépés volt felkeresnem az utat kialakító és működtető szervezeteket, illetve vezetőit, munkatársait és személyes interjú keretében megkérdezni őket. Így az interjúkészítést a Kaptárkő Természetvédelmi és Kulturális Egyesület (a továbbiakban KTK Egyesület) egyik alapító tagjával, Havasi Norberttel kezdtem. Őt, az általuk létrehozott tematikus út működésével, illetve az Egyesület munkájával kapcsolatban kérdeztem. Majd hosszas egyeztetések után 5 település (Cserépfalu, Cserépváralja, Bogács, Noszvaj és Szomolya) polgármesterével sikerült felvennem a kapcsolatot. Jellemzően ezek a mélyinterjúk szinte kivétel nélkül meghaladták a 40 perces beszélgetést, sőt volt olyan is, ahol másfél órára nyúlt a társalgás az időközben felmerülő ötletek, problémakörök megvitatása miatt. A téma részletesebb megismerése érdekében a következő kérdésekre kellett választ kapnom:

- Mióta működik a tematikus út?
- Ki a célcsoport?

- Hogyan képzeltek el az út működését?
- Hogyan reklámozzák a tematikus utat?
- Jelenleg az elvárásoknak megfelelően működik-e az út?
- Mennyire fejlett a helyi turisztikai infrastruktúra?
- Az eddigi tapasztalatok alapján mit tud mondani a keresletről?
- Hogy fogadták a helyi lakosok az utat és milyen a velük való együttműködés?
- Milyen jövőbeli terveik vannak az úttal kapcsolatban?
- Véleménye szerint mit jelent ez a tematikus út a régió turizmusának fejlődésében?
- Milyen a települések kapcsolata?

A kérdések megválaszolását követően, hasznos információk birtokában egy konkrét képet szeretnék adni a tematikus út jelenlegi működésével kapcsolatban, mely betekintést nyújt a jól és kevésbé megfelelően működő részekbe, valamint a jövőbeli tervekbe.

Ismereteim további bővítése érdekében részt vettem az Egri Zöld kör előadássorozat keretein belül, az Eszterházy Károly Főiskolán megrendezett előadáson, mely a Bükkalja egyedülálló formáiról, a kaptárkövekről, s azok lehetséges származásáról szólt, Baráz Csaba előadásában. Mondanom sem kell, hogy ismét hasznos információkkal gazdagodtam.

A terepbejárás is elmaradhatatlan részét képezte kutatásaimnak, mivel fontos, hogy megtudjam például egy kaptárkő lelőhely esetében, hogy az mennyire megközelíthető egy turista számára. A legtöbb esetben interjúkészítéssel egybekötött terepbejárást tartottam az adott településen és környékén, így számos objektumról készíthettem saját fényképeket, melyekkel illusztrálhatom a dolgozat egyes részeit. Emellett fontosnak tartom, hogy részletesebben is megismerjem azt a helyet, melyről a dolgozatom íródott.

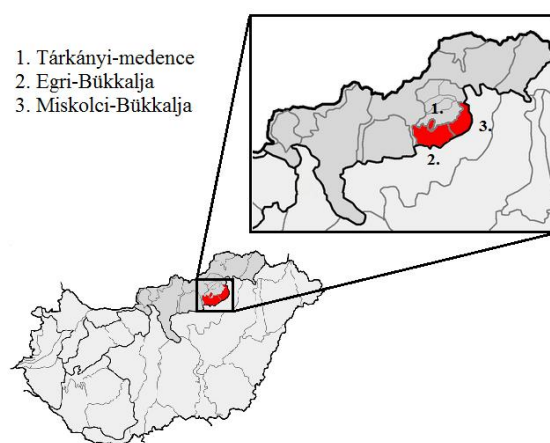
III. BÜKKALJAI KÖKULTÚRA BEMUTATÁSÁNAK HÁTTERE

III.1. A Bükkalja földrajzi jellemzői és elhelyezkedése

Bükkalján azt a Demjéntől Miskolcig húzódó területet értjük, amely ÉK-DNy-i csapásirányú, körülbelül 10 km széles és 40 km hosszú dombvonulat, továbbá hegyláb felszínként átmenetet képez az Alföld és a Bükk-hegység közé beékelődve, s nagyrészt miocén vulkáni kőzetek építenek fel. (PENTELENYI L, 2002)

„A Bükk-hegység végtelen erdőkkel borított hegyvonulatainak déli előterében húzódik meg szerényen a Bükkalja hullámzó dombvidéke, mely ellaposodó hátaival, kitárulkozó völgyeivel észrevétlenül simul bele az Alföld szikes pusztáiba. Ez az átmeneti vidék e két nagytáj között könnyen elkerüli a figyelmet, pedig a Bükkből lesiető patakok völgyeiben megbújó falvak és az erdőkkel, kaszálókkal és gyümölcsösökkel borított dombvonulatok számos természeti és kultúrtörténeti kincseit, ritkaságot rejtnek. A vidék arculatát a természeti tényezők, illetve az ezekre épülő és velük szervesen összefonódó hagyományos népi kultúra határozza meg.” (KTK EGYESÜLET, 2009)

A természeti tájak rendszertani felosztásában a Bükkalja a Bükk-vidék egyik kistájcsoportja, mely további kistájakból tevődik össze: Tárkányi-medence, Egri-Bükkalja és Miskolci-Bükkalja (1. ábra). (MARTONNÉ E. K. 2007)

1. ábra: A Bükkalja felosztása

Forrás: [Internet 10] alapján saját szerkesztés

III.2. Kőkultúra a Bükkalján

A kistájcsoporthoz felépítő riolittufa és riolitignimbrit (vulkáni üledékes törmelékes kőzet, amely horzsakövet is tartalmaz) kiváló megmunkálhatóságának és a természeti elemek ellenállóságának köszönhetően egyrészt kialakult egy jellegzetes helybeli építészeti kultúra, mely kivétel nélkül a Bükkalját borító kőzeteket használta. Ezek a kőzetek adták az alapját a Bükkaljai kőkultúra kialakulásának. Másrészt a vulkáni alapkőzetnek köszönheti a híres bükkaljai szőlő és bor páratlan karakterét, s e kőzetbe vágták, a bogácsi, az ostorosi, a noszvaji borospincéket, valamint az egri pincerendszereket is. Az elmúlt csaknem két évezred lefolyása alatt a vidék és az itt élő ember Európában szinte egyedülálló komplex természeti-kultúrát alakított ki. Nem egyszerű felsorolni mindazt, amely a természet és az ember harmonikus együttéléséből született meg itt a Bükkalja településein (1. táblázat).

A falvak lakói a helyben fellelhető követ számos formában használták fel: házak falazására, kőkerítések és támfalak alapanyagaként, a tufafalakba vájt pincék és barlanglakások, a patakokon és árkokon átívelő kőhidak építéskor, a temetők sírkövei, a településeket összekötő földúton található kőkeresztek, feszületek kifaragásakor és végül, de nem utolsósorban a régmúlt idők történetét rejtő kaptárkövek kifaragásakor. (VIGA GY. 1985)

1. táblázat: A kőkultúra elemei az egyes településeken

	Kaptárkő	Barlanglakás	Kőhodály	Pince
Sirok	✓	✓		✓
Egerbakta	✓			✓
Egerszólát				✓
Egerszalók	✓	✓	✓	✓
Demjén	✓	✓	✓	✓
Eger	✓	✓	✓	✓
Ostoros	✓	✓	✓	✓
Noszvaj	✓	✓	✓	✓
Szomolya	✓	✓	✓	✓
Novaj				✓
Bükkzsérc				✓
Cserépfalu	✓	✓	✓	✓
Bogács	✓	✓		✓
Cserépváralja	✓	✓		✓
Kács	✓	✓	✓	✓
Tard				✓

Forrás: Saját szerkesztés

Legismertebb formák a kaptárkövek, azonban nem csak e szikláknak adta az alapanyagát a Bükkalját borító riolittufa, hanem mint a természet adta építőanyagként is funkcionált az itt élő emberek számára. A vidék arculatát meghatározó kőzetből számos gazdasági épület, barlanglakás, borospince, ház és támfal maradt fent az utókor számára, melyek közül még ma is sok használatos [Internet 11].

III.2.1. Kaptárkövek

„Jeles kövek, réglelő helyek olyan sziklaalakzatok, egyéb földtani, felszínalaktani és víztani képződmények, földrajzi helyek, melyekhez valamilyen szakralizáló hagyomány (helyi monda, eredetmonda) fűződik, illetve amelyeket az ember hitbéli, vallási ihletettségéből fakadóan átalakított, megfaragott, amelyek magukon viselik az ember – nem profán célú – formaalakító tevékenységének nyomait. Jeles: jellel ellátott, megjelölt; átvitt értelemben: különleges, kiemelkedő, egyedi. Tehát azokat a szakrális (szentséggel bíró, szentséges, isteni eredetű), kultikus (hitélethez, vallásgyakorláshoz tartozó), illetve mágikus (bűvös, varázsos, varázslatos, esetenként ördögös, boszorkányos) felszínformákat, sziklaképződményeket, archaikus kőépítményeket, kőmélyítményeket (sziklahelyiség, pince, fülke) soroljuk ide, amelyek – a hagyomány tanúsága szerint – a közönséges, hétköznapi, világi fölötti létszín üzenetét (hatását) közvetítik.” (BARÁZCS. 2007)

„A Bükkalja területén – a siroki Vár-hegytől (1. kép) a kácsi Kecse-kőig (2. kép) – több nagy csoportban láthatók olyan sziklavonulatok vagy kúp alakú kőtornyok, amelyek oldalaiba a régmúlt korok emberei fülkéket faragtak.” Ezeket a földtani képződményeket, oldalukban fülkével nevezzük legismertebb néven kaptárköveknek (a szomolyai lakosok nevezték így), de találkozhatunk a köpüskő, vakablakos kő, bálványkő illetve püspöksüveg kifejezésekkel is. (BARÁZ CS. 2002)

1. kép: Barát és Apáca sziklák Sirokban

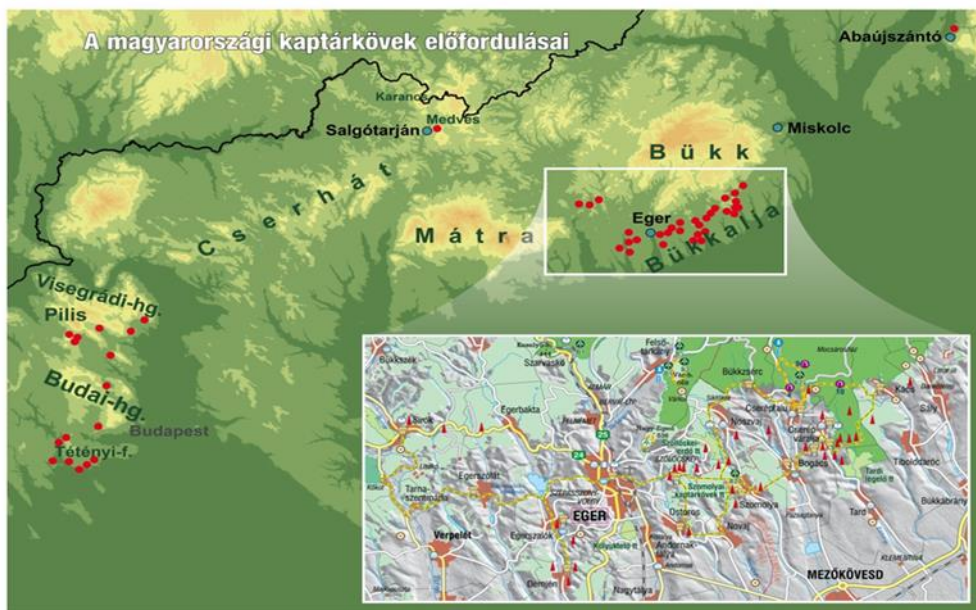
Forrás: Saját kép

2. kép: A Kácsi Kecske-kő

Forrás: [Internet 12]

Elhelyezkedésüket tekintve a 2. ábrán jó látható, hogy hazánkban a Bükkalján találhatóak a legnagyobb számban, de természetesen az ország más tájain is találhatóak elszórtan kaptárkövek: a Budai-hegységben, a Pilisben, Érd és Abaújszántó környékén. Ezek mellett még három fontos szóróványhely említhető meg: Ördög-szikla (Abaújszántó mellett), a Tihanyi-félsziget barátalakjai és a Salgótarján mellett található Pécs-kő északi sziklafala (1. melléklet).

2. ábra: A magyarországi kaptárkövek előfordulásai

Forrás: [Internet 13]

A fülkék közös jellemzője, hogy a téglatest alakú vakablakok oldalai lefelé szélesednek, felül pedig lekerekítettek, melyet a 3. kép jól szemléltet. Méretük és mélységük fülkénként eltér. Így átlagosan egy-egy fülke 60 cm magas, 30 cm széles és 25-30 cm mélységű lehet. „A fülkék peremén bemélyedő keret fut körbe, széleiken néhol lyukak is kivehetők.” Ez a keret arra utal, hogy a fülkéket valamivel befedték, s így használták. A változó méret és forma miatt szinte mindegyikhez egyedi fedlapot kellett készíteni. (BARÁZ Cs. 2007)

3. kép: Fülkék, szélükön bemélyedő peremmel

Forrás: Saját kép

A Bükkaljai kaptárkövek előfordulását összefoglaló táblázat (2. melléklet) alapján elmondható, hogy az útvonal nem minden településén, illetve azok közelében találkozhatunk kaptárkövekkel. Azonban akadnak olyan települések is, amelyek nem tagjai a Bükkaljai Kőútnak (Abaújszántó és Tibooldaróc), viszont ott is fellelhető a jeles sziklák egy-egy darabja. A Bükkalján található kaptárkövek szám szerint 72 sziklát foglalnak magukba, melyekbe 473 fülkét faragtak. Ezeken a bálványköveken Heves- és Borsod-megye osztozik. (BARÁZ Cs. 2011)

A **fülkék kifaragására** számos elmélet született, de ezek még ma sem biztosak. Legfontosabb kérdések e témát illetően: „Kik? Mikor? Miért?”. E kérdésekre keresték a választ az alábbi kutatók is:

- Bartalos Gyula (történész, pap): vizsgálatai alapján arra a megállapításra jutott, hogy ezek a fülkék **síremlékként** szolgálhattak, tehát vallási célból készültek, melyekben az elhunytak hamvait tartalmazó urnákat tettek.
- Klein Gáspár (főlevéltáros): a fülkék az **istentisztelethez, bálványozáshoz** kapcsolódhattak.

- Saád Andor: a fülkék funkciója szorosan kötődött a 11-14. századi **erdei sziklaméhészethez**. A vizsgálatokat a népi hagyományok is alátámasztották, miszerint ez a tevékenység leginkább a török korhoz kötődött.

Az utóbbi elmélettel kapcsolatban viszont felmerült némely bizonytalanság: a fülkék tájolása változatos, nem egyhangúan csak egy égtáj felé lettek kifaragva. A fülkék mélységét illetően is kétely áll fent, merthogy a szakértő szerint az ideális fülkemélység 17 cm kell, hogy legyen – ez szükséges a méhcsalád megfelelő fejlődéshez és átteleléshez – s ez sok fülke esetében nem éri el ezt az értéket. (BARÁZ CS. 2002)

III.2.2. Barlanglakások

Nehéz lenne megmondani, hogy mikor vájhatták az első barlanglakásokat. Így származásukat tekintve – mint a kaptárkövek esetében is – nincs pontos időpont. Sokan az Árpád-korra teszik ezek keletkezését, azonban írásos emlékek alapján a XV. században tesznek róla először említést.

A vulkanikus eredetű tufakőzetbe az ember lakóterként alakította ki ezeket a sziklalakásokat, melyeket elsősorban a nagymértékű elszegényedés hozott létre. Ezek a barlanglakások ma is még sok településen megtalálhatók, viszont már egyiket sem lakják. Sok esetben 2-3 szintes utcákra felfűzött településrészeket alkotnak [Internet 11].

A riolittufa egyik kiváló tulajdonsága, hogy nagyon jó hőszigetelő: a téli hideg ellen keveset kellett a fűtésre költeni, ezzel ellentétben nyáron hűvös, mert nem melegszik fel annyira. Kedvező tulajdonságai mellett nem elhanyagolható a legfőbb probléma sem, amely a lakások megfelelő szellőztetésének a hiányából adódik. Így a barlanglakásokban élő emberek nagyobb arányban betegedtek meg a tüdőt érintő betegségekben [Internet 14].

Barlanglakásokkal az alábbi településeken találkozhatunk: Sirok, Egerszalók, Demjén, Ostoros, Noszvaj, Szomolya, Cserépfalu, Cserépváralja, Kács és Tard. Az említett településeken fennmaradt barlanglakások funkciója és állapota igen változó.

Mai rendeltetésüket tekintve igen széleskörű használatról beszélünk. Mára ugyan lakófunkciójukat elvesztették, de némely településen ápolva a hagyományokat, a következőkkel találkozhatunk:

- **Tájházakat** alakítottak ki bennük: Szomolya és Egerszalók [Internet 11]. Ez utóbbi az önkormányzat tulajdonában van és helyi védelem alatt áll. Az odalátogatók

megismerkedhetnek a helytörténettel és az ott élt emberek tevékenységeivel, mindennapjaival [Internet 15].

- A Cserépváralján található, önkormányzati tulajdonban lévő barlanglakás – egyedülálló módon – **szálláshellyé** (3*-os vendégházzá) lett kialakítva [Internet 16].
- A legismertebbek és legszebbek, a Noszvajon fennmaradt barlanglakások, mely a Farkaskői Barlangok nevet viseli. Újabb keletű neve a „Pocem”, mely szláv eredetű szó és jelentése „földalatti” [Internet 17]. Nyaranta **alkotótelep** funkciót tölt be, ahol széles körben, Indonéziától kezdve Dél-Amerikáig mindenfajta náció megfordul és a saját kőkultúrájukat (4. kép) hozzák el ide egy-egy alkotótábor alkalmával. Egyébként egész évben látogatható csekély összegű belépődíj ellenében, mellyel a Farkaskő Alapítványt támogathatjuk (BÓTA G. Noszvaj).

4. kép: Külföldi művészek által riolittufából kifaragott kemence a Farkaskői Alkotótelepen

Forrás: Saját kép

Állapotukat tekintve szintén igen változatosak: az 5. képen látható noszvaji barlanglakások – a fent említett alkotótelep funkciójának köszönhetően – mondhatóak a legjobb állapotúnak, mivel a Farkaskő Noszvaji Barlang Művésztelep Egyesület tartja rendben, mind a barlanglakásokat, mind pedig közvetlen környezetüket is. Ezzel ellentétben a másik végletet a cserépfalui „kisamerika” barlanglakások jelentik, ahol ezek, a tufába vájt lakások teljesen elhanyagoltak, több helyen is a leszakadt törmelékhalom várja az odalátogatókat.

5. kép: A Farkaskői Barlangok Alkotótelep Noszvajon

Forrás: Saját kép

III.2.3. Gazdasági épületek, pincék

A vidék adottságait kihasználva az ember és a természet harmonikus együttéléséből következően nem csak lakóhelyet alakított ki magának, hanem gazdasági épületeket is. Ezek alatt értjük a hodályokat és a pincéket – mivel ugyanúgy, mint a barlanglakásokat – a tufafalakba vájva alakították ki. A nagy terű, gyakran több osztatú kőhodályok az állattartás színteréül szolgáltak, valamint a növénytermesztéshez kapcsolódó gabonátárolás is gyakori funkciója volt ezeknek a gazdasági épületeknek [Internet 11].

Kivétel nélkül, minden településen találkozhatunk pincékkel. A vidék szerves részét képezte – és sok helyen még ma is képezi – a pincék eredeti funkciója, a Bükkalján érlelődött szőlő és bor tárolása. Hasznosításuk ma 3 formában jelenik meg:

- egykori funkcióját kihasználva ma is borospinceként üzemel (pl.: Egerben a nagyobb pincészetek Egervin, Juhászvin stb.)
- üresen állnak (pl.: kisebb településeken Szomolya (6. kép), Noszvaj)
- egyéb szórakozási lehetőséggel egybekötött funkció. (pl.: Bogács)

6. kép: Szomolyai pincesor

Forrás: Saját kép

III.2.4. Házak, támfalak, kőfaragások

A települések közelében található kőbányákból kitermelt kőzet adta a házak, felépítmények alapanyagát, így tehát a Bükkalja a kőépítkezés tradicionális területének mondható. A kitermelt kőzetekből készültek házakat felépítő téglák, kerítések, kilométerkövek, vályúk és egyéb kőből készült objektumok. Itt kell megemlíteni az egyházi élethez kötődő, kőből készült tárgyakat is, mint például a sírkövek, az út menti feszületek. Jellemző e vidékre, hogy két települést összekötő földút mentén kőkeresztet állítottak, természetesen tufából kifaragva. Ugyancsak ide sorolható a híres kőfaragvány, Nepomuki Szent János kőszobra is, mely Szomolya településén található (VIGA GY. 1985).

IV. BEMUTATÁS, INTERPRETÁCIÓ

Az **interpretáció** egy olyan kommunikációs folyamat, amelynek során a természeti és kulturális örökségek tartalmát mutatják be a látogatóknak különböző tárgyak, eszközök, helyek és tájak segítségével. Legfőbb feladata, hogy oktasson – ezáltal új ismereteket adva át – de ezt mind szórakozva tegye; bemutassa az adott dolgot; informáljon és legvégül új élményekkel gazdagítson. (PUCZKÓ L.-RÁTZ T. 2011)

A bükkaljai kőkultúra esetében 2 szervezetről is beszélhetünk, amely ezeknek az értékeknek az összefogását, bemutatását tűzte ki célul, tematikus út segítségével. Az elemek (kaptárkövek, barlanglakások, pincék stb.) tematikus út segítségével történő összekapcsolása több okból is ideális. Egyrészt, hazánkban is egyedi témát dolgoz fel. Másrészt a külön-külön kevésbé felkapott helyszínek együtt erősebb vonzerőt képeznek, és a változatos helyszíneken át vezető útvonal sokakkal ismertetheti meg ezeket az értékeket. A fentebb említett szervezet, illetve a létrehozott termékek a következő:

- „Bükkaljai Kő-út”
- „Bükkaljai Kőkultúra és a Bükk Déli kapuja Tematikus út és Turisztikai Együttműködés Konzorciuma”.

A két tematikus út esetében jelentkező hasonlóságokat (pl. építő elemei), eltéréseket (pl. turisztikai hasznosítás iránya) a következő fejezetekben elemzem.

IV.1 Bükkaljai Kő-út

IV.1.1 A Bükkaljai Kő-út létrehozása

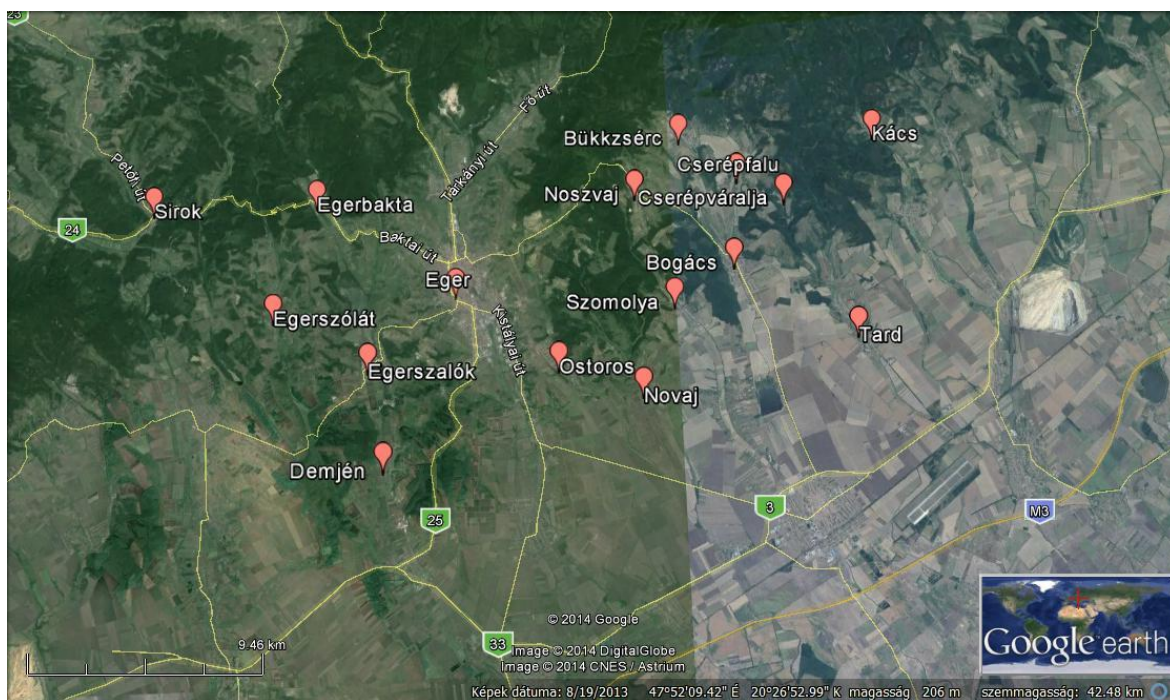
A Bükkaljai Kő-út a KTK Egyesület által a Kulturális örökségvédelem témakörben megpályázott és a Norvég Civil Támogatási Alap finanszírozásával 2009-ben létrehozott **tematikus út**. Ez az út Siroktól Kácsig **16 települést felfűzve kívánja megismertetni, bemutatni** a nagy múltra visszatekintő, és **a térség arculatát, jellegét meghatározó kőkultúrát, kultúrtörténeti és természeti értékeit**.

A tematikus út projekt további céljai között szerepelt a térség egyedi kultúrtörténeti értékeinek megismertetése érdekében információs táblák kihelyezése, valamint nyomtatott és

elektronikus információs hordozók készítése. Ezen kívül **hosszú távú célja a kőkultúra elemeinek megvédése** a lassú pusztulástól azáltal, hogy bemutatásuk és a hozzájuk kapcsolódó idegenforgalom fejlesztésével a helybeli lakosok is érdekeltté válnak kulturális értékeik, örökségeik megőrzésében.

Ez egyben a bükkaljai kistelepülések fejlődési alapját jelentheti, mivel a kulturális értékek idegenforgalmi célú hasznosításával a térség gazdasági fejlődését segítheti elő. (KTK EGYESÜLET, 2008)

A 16 település nyugatról indulva a következő: Sirok, Egerszólát, Egerbakta, Demjén, Egerszalók, Eger, Ostoros, Novaj, Szomolya, Noszvaj, Bükkszécs, Bogács, Cserépfalu, Cserépváralja, Tard és végül Kács (3. ábra).

3. ábra: A Bükkaljai Kő-út által érintett 16 település

Forrás: Saját szerkesztés a Google Earth alapján

IV.1.2 A tematikus út kialakítását végző szervezet

A már korábban elhangzottak alapján, a Norvég Civil Támogatási Alap finanszírozásából 2009-ben létrejött Bükkaljai Kő-utat a **Kaptárkő Természetvédelmi és Kulturális (KTK) Egyesület** hozta létre. Nem az Egyesület célja üzemeltetni ezt az utat, ők voltak az ötletgazdák, és a pályázat által elnyert összeg segítségével indították be a projektet,

illetve készítették el az útvonalat népszerűsítő marketing-eszközöket. A további lépéseket az adott települések önkormányzatainak kell megtennie, hogy megfelelően működjön a tematikus út.

A KTK Egyesület 2003. június 21-én alakult meg Egerben. Havasi N. (az Egyesület egyik alapító tagja) elmondása szerint nagyjából, a természetet szerető és a természetvédelemmel foglalkozó fiatalokból. Alapításakor elsődleges célként a bükkaljai kaptárkövek védelmét, akácmentesítését és bemutatását tűzték ki célul. Annak érdekében, hogy a Bükkaljának ezek az egyedi és különleges formájú sziklaalakzatai – melyek, nemcsak mint egyedi földtani és természeti képződmények, hanem mint érdekes kultúrtörténeti emlékek emelkednek ki a Bükkalja értékei közül – megőrződjenek az elkövetkező nemzedékeknek és bemutatathatóvá váljanak.

4. ábra: A Kaptárkő Természetvédelmi és Kulturális Egyesület logója

Forrás: [Internet 18]

Az Egyesület a táj kiemelkedő természeti és kulturális örökségi elemeinek a megőrzésére, fenntartható módon történő hasznosítására irányuló tevékenysége példaként szolgálhat hazánk és Európa más civil szervezeti számára is. Így az Európai Táj Egyezmény Nemzeti Koordinációs Bizottság által az **Európa Tanács Táj Díjára**² történő felterjesztésre kiírt 2010. évi nemzeti szintű pályázaton első helyezést értek el, amivel elnyerték a jogot és képviselték hazánkat az Európa Tanács Táj Díja 2011. évi pályázatán. A bemutatott programjuk a bükkaljai táj kiemelkedő természeti és kulturális örökségi elemeinek a megőrzésére, fenntartható módon történő hasznosítására irányul. A pályázat kiemelkedő

²Az Európai Táj Egyezményről szóló rendelet 11. cikke alapján: „Az Európa Tanács Táj Díja helyi vagy regionális önkormányzatoknak és azok társulásainak adományozható, amelyek jelen Egyezmény valamelyik aláírója táj-politikája részeként olyan politikát vagy intézkedéseket valósított meg az adott táj védelmére, kezelésére és/vagy tervezésére, amely tartósan hatékonynak bizonyult és így példaként szolgálhat Európa egyéb területi önkormányzatai számára. A kitüntetés olyan nem kormányzati szerv számára is adományozható, amely különösen sokat tett egy adott táj védelméért, kezeléséért vagy tervezéséért.” [Internet 19]

értéke az értékvédelemtől a turizmusfejlesztésig terjedő széles tevékenységpaletta, a széleskörű helyi összefogás, valamint a komoly eredményeket hozó gyakorlati természetvédelmi tevékenység. Az Egyesület készítette elő a megalapozó szakmai anyagot is a kaptárkövek országos védelem alá helyezésének kezdeményezéséhez, melynek a megvalósításában is aktív részt vállaltak.

Továbbá említést érdemel a **Kaptárkő teljesítménytúra**, mely a Kaptárkő Természetvédelmi és Kulturális Egyesület Természetjáró Szakosztálya szervezésében 2009 óta minden év júniusában kerül megrendezésre. Az útvonal számos kaptárkő-csoportot és egyéb bükkaljai kőértéket is érint, mely ettől lesz igazán izgalmas és felejthetetlen a résztvevők számára. 2014-ben már 6. alkalommal került megrendezésre, június 21-én.

IV.1.3 A Bükkaljai Kő-út interpretációs elemei

A tematikus út létrehozásával a KTK Egyesület az általuk **vezetett túrák** iránti igényt is szerette volna növelni. Ennek a „személyes bemutatáson” alapuló interpretációs eszköznek (PUCZKÓ L. – RÁTZ T. 2011) a jelentősége azonban a vártnál kisebb.

Az interpretáció során alkalmazott „in situ” bemutatási módszerek közül találkozhatunk az Egyesület által kihelyezett **információs táblákkal** (7. kép), melyek közvetlen a kőkultúra részeként bemutatni kívánt látványosság közelében találhatók.

A táblán az adott látványosságról olvashatunk hasznos, érdekes információkat és ezeket fényképekkel is szemléltetik. A táblán ugyancsak megjelenik a Bükkaljai Kő-út egységes logója, valamint a létrehozó szervezet, a Kaptárkő Egyesület logója, illetve a honlapok címei és a támogatók is.

7. kép: Információs tábla a siroki várnál

Forrás: Saját kép

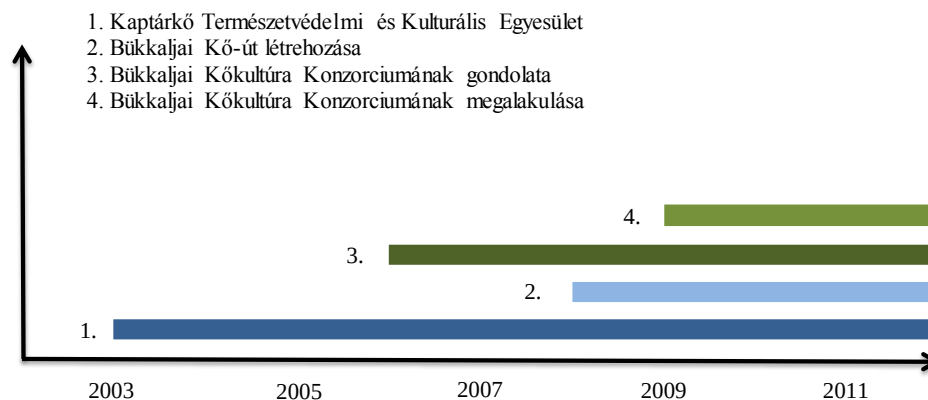
A túraútvonalakon való eligazodást segítik a **nyomtatott kiadványok**. A KTK Egyesület által kiadott egységes prospektusok tartalmi és formai elemei a szakirodalomban (PUCZKÓ L. – RÁTZ T. 2011) javasoltaknak több szempontból is megfelelnek:

- kis méretük miatt könnyen elférnek a túrázók zsebében,
- a kiadványokon megjelenik a Kő-út egységes logója, valamint az Egyesület logója is, ezzel hangsúlyozva az egységességet,
- ezekben az ismertetőkből – külön a tematikus útról (3. melléklet) és az útvonal által érintett településekről – olvashatunk részletes bemutatást az adott, kőkultúra elemét képező látványosságokról,
- a Bükkaljai Kő-út nyomvonaláról, illetve az ahhoz kapcsolódó túraútvonalakról készült térképen piktogramokkal vannak jelölve a kőkultúra elemeinek (kaptárkövek, barlanglakások, hodályok és pincék) pontos helyszínei.

IV.2. „Bükkaljai Kőkultúra és a Bükk Déli Kapuja Tematikus Út és Turisztikai Együttműködés Konzorciuma”

A Bükkaljai Kő-út megalakulását követően, nagyjából fél év elteltével 7 település, név szerint Bogács, Szomolya, Noszvaj, Cserépfalu, Cserépváralja, Bükkzsérc és Tard összefogásából létrejött egy kisebb területű – magukat tematikus útnak nevező – összefogás, mely a **Bükkaljai Kőkultúra és a Bükk Déli Kapuja Tematikus út és Turisztikai Együttműködés Konzorciuma** nevet kapta. A következőkben e társulás működését (továbbiakban Kőkultúra program), marketingtevékenységeit ismertetem részletesebben.

Fontos megjegyezni, hogy ez a kezdeményezés a KTK Egyesület tevékenységétől teljesen függetlenül alakult meg 2009-ben (5. ábra), ahogy az egyik életre hívó település polgármestere elmondta, a Bükkaljai Kő-útnak nem részeként, hanem „kistestvéreként” jött létre. (KÓSIK I. Cserépfalu)

5. ábra: A kőkultúra bemutatása érdekében tett lépések

Forrás: Saját szerkesztés

Az interjúban elhangzottak alapján, a Konzorcium 7 település összefogásából jött létre – melyből 6 település Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, míg Noszvaj pedig Heves megyében található –, és ugyancsak a térség kő alapú kultúráját kívánja bemutatni.

Ez az összefogás egy 2008-as pályázat alapján 2009-ben kezdte működését. Érdekes tény, hogy nem sokkal, kb. egy fél évvel később indult kisebb összefogásként, mint a 16 településből álló Bükkaljai Kő-út. A bükkaljai kőkultúra egyediségét viszont nagy kiterjedése adja, tehát a „kicsiben jobban működik” gondolkodásmóddal (szűklátókörűséggel) pont az a sokszínűsége veszne el, amely a területéből adódik. Így például a Konzorcium által bemutatásra kerülő látványosságok között nem szerepelnek a siroki kaptárkövek vagy éppen az egerszalóki barlanglakások, amelyek pedig ugyanúgy részei a bükkaljai kőkultúrának!

A 7 település már korábbi kiadványokban is együtt szerepelt (6. ábra), mint a Bükkalja gyöngyszemei, sőt a kőkultúra bemutatását végző összefogás gondolata már 2006 körül megfogalmazódott az akkori polgármesterekben (5. ábra). A nyertes pályázat, mely 2009-től kezdte működését és befejezése, üzembe helyezése, illetve az elszámolás utolsó számlái és használatbavételei most zajlanak.

6. ábra: A Bükkaljai Kő-kultúra Konzorciumát alkotó települések

Forrás: Bükkalja Gyöngyszemei kiadvány

Fontos az egyes települések szempontjából is szót ejteni a Kő-kultúra programhoz történő társulásról, hiszen egy-egy településen eltérő számú, illetve vonzerejű, a kő-kultúrához fűződő attrakciók lelhetőek fel.

A bükkaljai kő-kultúra elemeinek megléte mellett fontos, hogy az adott település elérjen egy bizonyos vendégéjszaka számot, mely a pályázat benyújtásának feltétele volt. Ez esetben Bogács csatlakozása volt a mérvadó, hiszen nélküle nem indulhatott volna el a pályázat. Legfrissebb KSH adatok (2013. január 1.) alapján a 7 település közül Bogács az, amely lakosságszámát tekintve is kiemelkedik [Internet 20], illetve a Termálfürdőnek köszönhetően a településen eltöltött vendégéjszakák száma a legmagasabb a térségen belül. Így fontos volt a többi település számára Bogács csatlakozása, mivel a pályázat benyújtásának feltétele volt egy bizonyos vendégéjszaka szám elérése, és a 7 település közül csak Bogács volt az, amely kiemelkedően magas arányt ért el.

A jelenlegi, bogácsi polgármesterasszony, Csendesné F. E. elmondása szerint Bogács nem tartozik a fő attrakciót képviselő települések közé a Kő-kultúrán belül, hanem csak, mint egy mellékszereplő vesz részt a működésben, „viszont nem lehet úgy turizmust szervezni a Bükkalján, hogy Bogács kimaradjon belőle”.

Számomra a légérdekesebb és a polgármesterek által is a leginkább vitatott kérdések közé tartozik a **települések kapcsolata**. Egyöntetű válaszként azt kaptam, hogy „lehetne jobb is”. Ennek több oka van:

- az összefogás létrejöttékor a központi helyen lévő Bogács nem pályázott semmi kézzel fogható építményre, attrakcióra, viszont a konzorciumból – már a korábban elhangzott okok miatt – nem lehet kihagyni szállóvendégei miatt
- közös megegyezés alapján a 7 település úgy döntött, hogy Bogácsot bízták meg az eszközbeszerzéssel, ami sikeresen végbement, mivel 10 millió Ft értékű sátor, színpadot, kerti bútort nyertek meg a Kőkultúra számára. A problémát az jelenti, hogy Bogács – amely egyébként nem elhanyagolható összegű önrészt tett bele a pályázatba – olyan sajátos módon értelmezi a szerződéseket, hogy a megnyert felszerelés a települést illeti meg, és nem hajlandó a többi 6 település számára ingyen és bérmentve kölcsönadni egy-egy rendezvény alkalmával.
- Bogács „tele van turistákkal”, viszont programot, nem tud nekik szolgáltatni és „sajnálják odaadni a turistáikat a többi településnek”, hiszen az általuk elköltött pénz nem a településen marad.

A felsorolt okok az interjú 4 település polgármesterének (Kósik I. Cserépfalu, Guczi I. Szomolya, Bóta G. Noszvaj és Dávid Z. Cserépváralja) véleményén alapulnak. Így egyértelműen látszik, hogy Bogács körül összpontosul szinte minden probléma, mivel őket bízták meg – a többi 6 település nevében is – az eszközbeszerzéssel kapcsolatban, melyet már sajátos módon értelmeztek, és így a felszereléseket csak pénz ellenében szolgáltatják a többi falu számára egy-egy program alkalmával.

Nem az egymás segítése, hanem a saját portékájuknak az értékesítése a cél, egymás projektjeit nem erősíti ez az összefogás – nyilatkozta Csendesné F. E. Bogács polgármestere.

IV.2.1. Látogatóközpont

A 2013 nyarán megnyitott Látogatóközpont Cserépfalu településétől 1 km-re található Bükkzsérc irányába, mely egész évben várja a látogatókat. Ezt a Látogatóközpontot (8. kép) a Konzorcium hozta létre az Unió támogatásával.

A Konzorcium részéről ez az egyetlen, általuk létrehozott bemutatási eszköz. A Bükk Déli Kapuja nevet viselő látogatóközpont az interpretációs eszközök azon csoportja, mely a megismerést egy koncentrált helyen biztosítja a látogatók számára. A „mézes-bödön koncepció” (PUCZKÓ L. - RÁTZ T. 2011) tulajdonságának köszönhetően koncentrált élményt nyújt az érdeklődők számára. Ugyanakkor ebből a tulajdonságából adódóan azt is

eredményezi, hogy területileg koncentrált, és ezáltal a látogatóknak felesleges felkeresni a más településeken található attrakciókat. Ez tehát ugyanakkora előny is, mint hátrány mivel nem hozza közelebb a településeket, inkább jelentősebb szerepet kap Cserépfalu.

Mint a legtöbb látogatóközpont esetében, itt is találkozhatunk előnyös, illetve hátrányos tényezőkkel. Legnagyobb **előnye**, hogy nincs évszakhoz kötve – korábbiakban említve, egész évben látogatható – így egy esősebb napon is lehetőséget biztosít a kőkultúrát megismerni szándékozók számára. A kőkultúrát bemutató terem mellett helyet kap a Suba-lyuk kiállítás is, szintén egy külön teremben. Ezek mellett még egy konferencia terem és egy étterem (Remete Étterem) is helyet kapott a Látogatóközpontban. A központ mellett kiépítésre került egy kerékpárkölcsonzó is, mely nagyszerű lehetőséget biztosít egyéni és csoportos turisták számára.

A Látogatóközponttól 500 m-re található a Hoór-völgyében magasodó Suba-lyuk (ősember lelőhely), mely az elmúlt évek során igazi zarándokhellyé vált.

Hátrányként említhető meg az a tény, hogy a Látogatóközpontot felkeresni kívánóknak igazodniuk kell a nyitvatartási időhöz. Jellemzően az ilyen látogatóközpontokra, a kiállítások belépődíj ellenében tekinthetőek meg, mely a Konzorcium tagjai közül a cserépfalui önkormányzat bevételeit gyarapítja.

8. kép: A Cserépfaluban megépült Látogatóközpont

Forrás: Saját kép

V. MARKETING

A tematikus út életében fontos a megfelelő marketing szerepe. E nélkül a turisták nem tudnának a létezéséről, így az útvonal látogatottsága minimális lenne, csak a térségben élők ismernék. A marketing feladatai:

- a lehetséges turisták informálása az adott termék (jelen esetben a tematikus út) létezéséről, annak jellemzőiről, összetevőiről rendszerint tömegtájékoztatási eszközökkel (honlapok, ingyenes kiadványok) történik, hiszen ebben a szakaszban a minél szélesebb közönség elérése a cél,
- a tematikus út iránti érdeklődés felkeltése, valamint annak elérése, hogy a potenciális turisták találják vonzónak a kínált szolgáltatást (vezetett túrák) és részesítsék azt előnyben a versenytársakkal szemben (a tematikus út egyediségének, versenyképes adottságainak és a célcsoport számára fontos jellemzőknek a kiemelése),
- a célcsoport ösztönzése a tematikus út meglátogatására, az adott szolgáltatás megvásárlására (figyelemfelkeltő események, akciók, reklámkampányok megfelelően időzítve) [Internet 21].

V.1. Turisztikai Desztináció Menedzsment Egyesületek

A tematikus út létrehozásakor, 2009-ben még nem léteztek TDM Egyesületek. Köztudottan a TDM szervezet az adott desztináció turisztikai termékeit és egyéb szolgáltatásait egységben, komplex módon kezelő partnerek hosszú távú szervezett együttműködése [Internet 22]. Egy ilyen, több települést érintő, különböző turisztikai szolgáltatásokat felfűző turisztikai termék megfelelő működtetéséhez TDM szintű összefogás szükséges, ami itt azonban ma sem jellemző.

A Bükkaljai Kő-út területét két TDM Egyesület is lefedi. Egertől nyugatra található a **Gyógyvizek Völgye TDM**, mely 2009-ben jött létre és 3 települést foglal magába: Egerszalók, Egerszólát és Demjén [Internet 23].

A másik, szintén 2009-ben alakult **Eger és Térsége TDM**, amely márkaként a „**Csillagvidék**” nevet kapta. Szlogenje: „Kaland és pihenés Bükkaljától Matyóföldig” Ennek tagja a KTK Egyesület, valamint 3 további egyesület, 3 helyi TDM szervezet, 6 önkormányzat (köztük Bogács), 3 gazdálkodó szervezet és egy magánszemély [Internet 24].

Egyik TDM szervezet sem fedi le a tematikus út teljes területét.

V.2. Tourinform irodák

A terepbejárás és az interjúk készítése mellett megvizsgáltam a térségben található 2 Tourinform irodát is (Eger és Mezőkövesd) a Bükkaljai Kő-út marketinglehetőségeinek szempontjából. Havasi N. elmondása szerint az **útvonal reklámozása céljából az irodán belül** szerettek volna kialakítani egy **külön sarkot**, amely csakis kizárólag a Bükkaljai Kő-úttal kapcsolatban szolgáltatja az információkat, kiadványokat és térképeket. Ezt az iroda üzemeltetői soknak tartották, így közös megegyezés alapján csak **egy állványt kapott** az út, mely mára már teljesen **el is tűnt**. Jártam az irodákban abból a célból, hogy turistaként kapok-e megfelelő tájékoztatást az úttal kapcsolatban. Az egri irodában **egyetlen egy, a Bükkaljai Kő-úttal kapcsolatos kiadvánnyal sem rendelkeztek**, holott a tematikus út honlapján a „Kapcsolat” link alatt ez áll: *„A Kő-út településeit és látnivalóit bemutató ingyenes kiadványok – melyek részletes leírásokkal és térképekkel segítenek a tájékozódásban és a felfedezésben – megtalálhatóak a térség Tourinform irodáiban, Turisztikai információs pontjain, Önkormányzatainál és partner szállásadóinknál is.”*[Internet 25]

A mezőkövesdi irodában már nagyobb sikerrel jártam, mivel ott megtalálható volt a Bükkaljai Kő-út egységes kiadványa és külön-külön a települések ismertetője is. Igaz, azóta készült új kiadvány is, de az még nem jutott el az irodákba.

V.3. Honlapok

V. 3.1. A Bükkaljai Kő-út hivatalos honlapja

A Bükkaljai Kő-út honlapját felkeresve (www.bukkalja.info.hu) első dolog, amit megpillanthatunk az a Bükkaljai Kő-út egységes logója (7. ábra), mely szimbolizálja a 16 települést felfűző tematikus utat, bal oldalán a kaptárkövekkel, középen pedig a Bükkalja lankás dombjai között meghúzódó településekkel.

7. ábra: A Bükkaljai Kő-út egységes logója

Forrás: [Internet 25]

Tovább vizsgálva a honlapot – melyet a KTK Egyesület üzemeltet –, könnyű kezelhetőségének köszönhetően mindent könnyen és gyorsan megtalálhatunk. A honlap részletes bemutatást ad a tematikus utat alkotó településekről, illetve további linkekkel az adott helységek honlapjára navigálhatunk. Az interaktív térkép segítségével képet kaphatunk a települések egymáshoz való távolságáról, ajánlott útvonalakról és a helyjelölőkre kattintva itt is elérhetők a települések rövid ismertetője. A honlap aktualitását tekintve nem igazán naprakész, mivel a „Programjaink” link alatt található dátum 2011-es, illetve az idegen nyelvű (angol) funkció sem elérhető.

A Bükkaljai Kő-utat érintő 16 település honlapját felkeresve, majd elemezve különböző megállapításokra jutottam: ott, ahol jelentősebb vagy nagyobb számban megtalálhatók az ember által formált természeti képződmények (kaptárkövek, barlanglakások, pincék stb.), ott a honlapon is megemlítik, mint turisztikai vonzerőt. A kevésbé jelentős értékekkel rendelkező települések (Egerszólát és Egerbakta) viszont említést sem tesznek a Bükkaljai Kő-út náluk megtalálható, a Kő-út szerves elemét képező borospincékről (ugyanis csak ezek találhatók a településeken). Viszont, ami igazán szembetűnt, hogy egyik honlap sem tünteti fel a Bükkaljai Kő-út egységes logóját.

V.3.2. A „Bükkaljai Kőkultúra” honlapja

A Bükkaljai Kő-út hivatalos honlapjához hasonlóan itt is (www.bukkalja.com) első dolog, amit megpillanthatunk, az a Bükkaljai Kőkultúra logója (8. ábra), mely az előzőhöz hasonló módon ugyancsak a kaptárkövet emeli ki, mint a Bükkalja egyik meghatározó képződményét. A logón láthatóak még túrázó emberek – a konkrét célcsoportra utalhat, mely a bakancsos turistákat jelöli – és ebben a logóban is visszaköszönnek a vidék lankás dombjai, előtérben pedig a vidék arculatát meghatározó kő.

8. ábra: A Bükkaljai Kőkultúra egységes logója

Forrás: [Internet 26]

A honlap tartalmát tekintve már korántsem a kőkultúra részletes bemutatását olvashatjuk. Sokkal inkább az összefogásban résztvevő települések rövid ismertetőjéről, illetve az ott található szálláshelyekről, és természetesen a kőkultúra emlékeiről is kaphatunk részletesebb információt. A honlapon külön részt szántak a programoknak, viszont az Eseménynaptárban egyetlen egy program sem szerepel [Internet 26].

VI.3. Jövőbeli marketingtervek

A Bükkaljai Kőkultúra bemutatása érdekében fontosnak tartja a Konzorcium egyik képviselője Kósik I., (Cserépfalu polgármestere) a megfelelő, reklám célú táblarendszer kiépítését. Erre a nemrégiben létrejött poroszlói Ökocentrumot hozta fel kiváló példaként, ahol a táblák bizonyos távolságonként lettek kihelyezve. Így az oda igyekvő turista tudja, hogy „*Már csak 15 km!*” „*Már csak 3 km!*”, ezzel pedig teljesen a kapuig vezetve őt. Ekképp vélekednek a Kőkultúrát alkotó 7 település polgármesterei is, hogy egy ilyen, a megközelíthetőséggel kapcsolatos táblarendszert tudjanak kialakítani, ami még ismertebbé tenné ezt a vidéket. Viszont most – elmondása szerint – nincs erre megfelelő anyagi háttér, épp úgy, mint az ismeretterjesztő kiadványokra sem. Ennek hiányában, bízik abban a polgármester, hogy a térség elég jó turisztikai forgalommal rendelkezik – gondoljunk csak a bogácsi Termál fürdőre vagy éppen a mezőkövesdi Zsóry fürdőre – így előbb utóbb híre megy ennek a kőkultúrát bemutatni szándékozó összefogásnak.

VI. A „TEMATIKUS UTAK” ÖSSZEHASONLÍTÁSA

A következő összefoglaló táblázatban (3. táblázat), az interjúkban elhangzott adatok, valamint saját kutatásaim, terepi tapasztalataim során gyűjtött információk alapján ismertetem, hogy mitől tematikus út az egyik és mitől nem az a másik, annak nevezett összefogás.

Ezt azért tartom fontosnak, mert tisztában kell lennie a települések polgármestereinek, valamint a térségbe érkező turistáknak azzal, hogy az egyik miért tematikus út, a másik miért nem. Ezzel a táblázattal rá szeretnék világítani arra, hogy a Konzorcium által létrehozott turisztikai termék messze áll attól, hogy tematikus útnak nevezhessük.

2. táblázat: A „Tematikus Utak” összehasonlítása

	BÜKKALJAI KŐ-ÚT	BÜKKALJAI KŐKULTÚRA ÉS A BÜKK DÉLI KAPUJA TEMATIKUS ÚT ÉS TURISZTIKAI EGYÜTTMŰKÖDÉS KONZORCIUMA
LÉTREHOZÓ TÍPUSA	Kaptárkő Természetvédelmi és Kulturális Egyesület	7 település önkormányzata
LÉTREHOZÁS DÁTUMA	2008 vége	2009 közepe
ÉRINTETT TELEPÜLÉSEK	16 település Siroktól Kácsig	Bogács, Szomolya, Noszvaj, Cserépfalu, Cserépváralja, Tard, Bükkzsérc
CÉLJA	a térség kő alapú kultúrájának bemutatása	a térség kő alapú kultúrájának bemutatása által a térségbe érkező turisták számának növelése
CÉLCSOPORTJA	elsősorban bakancsos turisták, de mindenki, aki a térségbe érkezik	mindenki, aki a térségben él, illetve oda érkezik
BEMUTATNI KÍVÁNT ELEMEL	• kaptárkövek, • barlanglakások, • gazdasági épületek, • pincék, • kőfaragványok	• kaptárkövek, • barlanglakások, • gazdasági épületek, • pincék, • kőfaragványok
INTERPRETÁCIÓ ESZKÖZEI	• egységes kiadvány a tematikus útról • információs táblák a településeken • vezetett túrák	Látogatóközpont Cserépfaluban
INFORMÁCIÓS TÁBLÁK	• minden településen, az ott található attrakciók leírásával	nincsenek információs táblák
MARKETING ELEMEL	• összefoglaló prospektus a kőkultúráról • a települések részletes ismertetője	egy korábbi prospektus a településekről
ARCULATI ELEMEL	• a tematikus út egységes logója • Egyesület logója	a Bükkaljai Kőkultúra egységes logója

Forrás: Saját szerkesztés

Létrehozójukat tekintve a Bükkaljai Kő-út egy tipikus alulról jövő kezdeményezés, az Egyesület által létrehozott tematikus út.

Természetesen mindkét szervezet elsődleges és legfontosabb **célja** a térség kő alapú kultúrájának bemutatása, megismertetése az odalátogató turistákkal. Az Egyesület további céljai közé tartozik a térség egyedi kultúrtörténeti értékeinek (kiemelten a kaptárkövek, továbbá barlanglakások, kőhodályok) bemutathatóvá tétele nyomtatott prospektusok és információs táblák kihelyezése által. A Konzorcium a kőkultúra bemutatása által próbálja a vidékre csalogatni a turistákat, ezáltal növelve az adott térség turisztikai vonzerejét, illetve az ott eltöltött vendégéjszakák számát.

A táblázatból jól látható, hogy a **célcsoport** meghatározásánál eltérő válaszokat kaptam. Az Egyesület megfogalmazásában elsődleges célcsoportnak tekintik a bakancsos turistákat, hiszen így állt szándékukban reklámozni a tematikus utat a Tourinform irodákban: egy állvány, melyen megtalálhatók a kiadványok és a tetején egy bakancs, mely az adott célcsoport érdeklődését kívánja felkelteni.

A települések polgármesterei pedig mindenkit célcsoportnak tekintenek, akik a mikro régió településein élnek és azok is, akik a térségben fellelhető attrakciót megkeresik. Az osztály illetve családok kirándulókon át, egyetemi csoportokon, valamint a bogácsi termálfürdő vendégein keresztül a munkahelyi csapatépítésen résztvevőkig, szinte mindenki célcsoportnak tekinthető. Felmerülhet lehetőségként az is, hogy külföldi turisták érdeklődését is felkelti a Kőkultúra egy-egy attrakciója. Guzzi I. – Szomolya polgármestere – itt a Bogácsra érkező lengyel és szlovák turistákra utalt.

A „**tematikus út**” **bemutatott elemeit** tekintve ugyanazon látványosságok tartoznak mindkét úthoz, mivel mindkét szervezet a térség hagyományos kőkultúráját kívánja bemutatni. Viszont a Konzorcium által bemutatásra kerülő látványosságok között például nincs jelen a siroki vagy az egerszalóki barlanglakások – mivel területe a 7 településre korlátozódik le – pedig ezek ugyanúgy részét képezik a bükkaljai kőkultúrának, mint az összefogott 7 település attrakciói.

A bemutatás során alkalmazott **interpretációs eszközök** közé tartoznak az Egyesület által készített kiadványok a Bükkaljai Kő-úttal kapcsolatban (komplett kőkultúra kiadvány, valamint a települések kiadványa). A Konzorcium részéről még nem készültek kiadványok, bár egy korábbi prospektusban már együtt szerepel a 7 település, ahol részletes leírást olvashatunk róluk 3 nyelven is. Viszont nem elhanyagolható e részből a Látogatóközpont

megépülése, mely a bükkaljai kőkultúra bemutatóhelyévé vált. Az interpretáció során alkalmazott **információs táblák** minden településen, pontosabban a településen, illetve annak közelében megtalálható attrakcióhoz lettek kihelyezve az Egyesület által. A táblákon az adott látványosság ismertetője olvasható képekkel illusztrálva, s mindezek mellett **arculati elemként** megjelenik a Kő-út egységes logója és az Egyesület logója is. A Konzorcium településein található látványosságokhoz is tartoznak táblák, melyek az oda vezető utat jelölik, de ezek nem egységesek, településenként eltérnek.

A **marketing elemek** tekintetében a tematikus út kapcsán említést érdemel a Kő-út egységes kiadványa, valamint a települések részletes ismertetője, amelyre szintén az egységesség a jellemző. A Konzorcium oldaláról nem beszélhetünk egységes kiadványról a kőkultúrát illetően, csak egy korábbi településismertetővel rendelkeznek.

Tehát összefoglalva, a Konzorcium által létrehozott „kisebb tematikus út” nem állja meg a helyét a tematikus utak között, mivel a települések összefogása azért jött létre, hogy a kőkultúra által – de nem feltétlenül azok adottságait erősítsék –, kiemelkedő szerepre tegyenek szert a térségben. Az Egyesület által létrehozott tematikus út pedig még jobban működne az érintett települések önkormányzatának nagyobb fokú részvételével.

3. táblázat: A Bükkaljai Kő-út SWOT-analízise

Erősségek	Gyengeségek
• Hazánkban egyedülálló témát dolgoz fel • Kedvező földrajzi helyzet, jó megközelíthetőség • A táj változatossága, szépsége • Növekvő érdeklődés az aktív turizmus ezen tevékenysége iránt (természetjárás, kirándulás) • Komplex attrakciók bemutatása • Nem szezonfüggő • Ideális területi koncentráltág → kedvező bejárési lehetőség	• Marketingtevékenységek hiánya • Települések széthúzása • Egyéb, kiegészítő programok, rendezvények hiánya • Területén rövid tartózkodási idő → kevés vendégéjszaka • Kapcsolódó szolgáltatások hiánya, alacsony színvonala
Lehetőségek	Veszélyek
• Nagyobb összetartás a települések között • Több program az útvonal által érintett településeken • Újabb tanösvények, túraútvonalak kialakítása • Kínálat bővítése • Infrastruktúra fejlesztése (szálláshelyek bővítése) • Központi támogatások igénylése, pályázatok	• Marketingtevékenységek teljes megszűnése • A szükséges infrastruktúra hiánya • Problémák a települések széthúzása miatt • Nem egymást kiegészítő, erősítő hanem „helyettesítő” attrakció fejlesztése a területen

Forrás: Saját szerkesztés

A fent látható SWOT-analízis (3. táblázat) segítségével foglaltam össze a tematikus út vizsgálata során megismert tényeket, mely a jelenlegi helyzetet, a hiányosságokat, valamint a benne rejlő lehetőségeket tartalmazza.

A tematikus út legnagyobb **erőssége**ként említhető meg az a tény, hogy hazánkban egyedülálló témát dolgoz fel. Hiszen számos témában (bor, gasztronómia, vallás stb.)

születtek már tematikus utak, de olyan, amely kő kultúrát dolgozna fel, még nem volt. Kedvező földrajzi fekvése, ezáltal könnyű megközelíthetősége is az előnyök között szerepel, valamint ideális területi koncentrátsága miatt a bejárési lehetőségek is kedvezőek. Mind a Kő-út, mind pedig a Konzorcium által bemutatott attrakciók megközlítése könnyű. A táj változatossága, szépsége sok kirándulót vonz például egy-egy hosszabb hétvége során, s így nagyobb a lehetősége annak, hogy mást, a kő kultúrát alkotó attrakciót is felkeresnek szezonról függetlenül.

Az úttal kapcsolatos **gyengeségek** főként a marketingtevékenységek hiányából adódnak. Igaz, hogy a pályázattal lehetőséget kapott a KTK Egyesület egységes kiadványok, illetve honlap készítésére, de ezek mára teljesen elhanyagolódtak. A kiadványok már nem mindenhol lelhetőek fel, a honlap pedig nincs frissítve az aktuális programok tekintetében. Ezek mellett a kapcsolódó szolgáltatások hiánya, alacsony színvonala is jelentkezik, mely leginkább a kevés eltöltött vendégéjszakában mutatkozik meg e területen.

A tematikus út előtt, a települések jobb összefogásával **lehetőségek** nyílnak meg. Ez összefüggésben áll az érintett települések által kínált programok bővítésével is. Az infrastruktúra fejlesztése jelenleg pályázatok segítségével tud megvalósulni. A kínálat bővítése érdekében több vezetett túra szervezése is csalogatná a kirándulni vágyókat.

Végül a **veszélyeket** is megvizsgálva, a gyengeségekből adódó, települések közötti problémák elhatalmasodása jelenti a legnagyobb veszélyt. Ezen felül a nem megfelelő marketingtevékenységek, illetve azok teljes elhanyagolása is növeli a kockázatot a tematikus út működésével kapcsolatban.

ÖSSZEFOGLALÁS

Dolgozatom megírásának fő célkitűzései között szerepeltek a Bükkaljai Kő-út, mint tematikus út bemutatása és működése, és szintén a bükkaljai kőkultúra bemutatására létrejött Bükkaljai Kőkultúra Konzorciumának működése, illetve ezen szervezetek alkotó elemeinek, attrakcióinak bemutatásának, valamint hasznosításának a feltárása.

Az első részben – mely az elméleti alapját foglalja össze a munkámnak – igyekeztem a témakörhöz legfontosabbnak tartott definíciókat, (kulturális- és természeti örökség, tematikus utak bemutatása, interpretáció stb.) valamint a tematikus utak jellemzőit ismertetni. Ezek a fogalmak segítenek a dolgozatom későbbi fejezeteiben szereplő állítások megértésében.

Az interjúk során elhangzott hasznos információk birtokában választ kaptam az első fejezetben taglalt, a **tematikus utak létrehozásának céljairól**. Ezek között számos kitűzés szerepelt, melyeknek meg kellene valósulni egy tematikus út létrehozásánál. Kutatásaim alatt részletes betekintést nyerhettem a működésbe, így tudom, melyek azok, amelyek megvalósultak, illetve azok, amelyek még fejlesztésre szorulnak.

Az első és egyik legfontosabb az **érdeklődés felkeltése**, mivel hazánkban egyedülálló témát dolgoz fel, hiszen egy térség kultúráját meghatározó, megalapozó tényezőjeként mutatja be a követ. Emellett a másik legfontosabb az **erőforrás védelme**, így a bemutathatóság érdekében alakították ki az egyes, bükkaljai kőkultúrát alkotó elemekhez vezető tanösvényeket. Az **észlelt távolság csökkenése** által a tematikus út felkerül a „turizmus térképére”, ismertté válik, és egyre többen jönnek el akár messzebből is felfedezni a látványosságait.

A következő szempont is nagyon fontos a tematikus utak bemutatásánál, hogy az **egyidejűleg oktassa és szórakoztassa** turistákat. A bemutatás mellett fontos cél, hogy szórakozási és kikapcsolódási lehetőséget is biztosítsanak. A tematikus utak kapcsán **új piacként** jelenhetnek meg a barát- és rokonlátogatások alkalmával a térségbe érkező turisták is.

Legnagyobb számban a **szabad megtekintési lehetőséget** kínáló attrakciók találhatók a tematikus út által felfűzött látványosságok között. Így ezek sok esetben – leginkább időjárástól függően – egész évben díjmentesen látogathatók. A Bükkaljai Kő-út egy attrakciója képez ez alól kivételt – a már korábban elhangzottak alapján –, ez pedig a Farkaskői Barlangok Alkotótelep.

A **csomagolást** illetően a tematikus út létrejöttével a már korábban is létező alkotó elemek egy teljesen új, egységes arculatot kaptak. Készült egységes logó, kiadványok és térképek is. **Költségtakarékosság** szempontjából igenis költségtakarékosnak mondható a tematikus út, mivel – a már korábban említett – közreműködő nélküli, önvezetéses látogatómenedzsment-technikák közé tartozik. Így nincs szükség külön személyzet fenntartására, mert a kihelyezett információs táblák segítségével mindent meg lehet tudni az adott látványosságról.

Az **átláthatóság növeléséből** adódik, hogy a tematikus út létrehozásával és az attrakciók felfűzésével a terület jobban átláthatóvá válik. Az útvonal bejárását megkönnyíti az egységes kiadvány hátoldalán feltüntetett térkép, mely jelöli az összes Bükkaljai Kőúthoz kapcsolódó tanösvényeket.

A tematikus út céljai közül persze akadnak olyanok is, amelyek nem valósultak meg. Ilyen például a települések közötti **együtműködés javítása**. Ez látszik mind a Kő-út, mind pedig a Bükkaljai Kőkultúra Konzorciuma keretein belül összefogott 7 településnél is. Az előbbi – a tematikus út – kapcsán is érezhető, ha nem is a széthúzás, de mindenképpen az, hogy a települések nem használják ki megfelelően az útvonal adta lehetőségeket. Az utóbbi esetben, az összefogás – a korábbiakban taglaltak alapján – inkább csak egy újabb egység, a településeket nem hozta közelebb egymáshoz, kapcsolatukban nem sok előrelépés figyelhető meg.

Véleményem a témával kapcsolatban, hogy az eleve a Bükkaljai Kő-út tagjainak számító 7 településnek nem kellett volna egy külön, ugyanazt a témát feldolgozó „kisebb tematikus utat” létrehozni, hanem erősíteni az Egyesület által létrehozott útvonalat. A bükkaljai kőkultúra területéből adódóan, minden olyan településre kiterjed, ahol ehhez a kultúrához kapcsolódó objektum megtalálható.

Remélem dolgozatommal sikerült átfogó képet nyújtanom a bükkaljai kőkultúrát bemutatni kívánó Bükkaljai Kő-út tematikus útról és a Bükkaljai Kőkultúra Konzorciuma összefogásról, illetve arról, hogy egy ilyen gyönyörű vidék, mint a Bükkalja, hogyan hasznosítja természeti értékeit az idegenforgalom javára.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

- BARÁZ CS.(2002): Kaptárkövek a Bükkalján. In (szerk. Baráz Csaba) A Bükki Nemzeti Park Hegyek Erdők Emberek. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, pp. 365-368.
- BARÁZ CS. (2007): Kaptárkövek völgye. – Bábakalács Füzetek 7. In (szerk. Baráz Cs.-Kiss G.) Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, pp. 29.
- BARÁZ CS. (2011): Kaptárkövek Magyarországon. – Szakrális Köemlékeink. In (szerk. Dr. Kiss G.) Vidékfejlesztési Minisztérium Környezet- és Természetvédelmi Helyettes Államtitkársága, Budapest, pp. 4, 6-8.
- BENKHARD B. (2005): Földtudományi Természetvédelmi Felmérés – A Földtudományi Értékek ökoturisztikai szempontú felmérése. In. (szerk. Dobos A., Ilyés Z.) Földtani és felszínalaktani értékek védelme. Eszterházy Károly Főiskola Földrajz tanszék, Eszterházy Károly Főiskola Környezettudományi tanszék, Eger, pp. 47.
- BÜKKALJA GYÖNGYSZEMEI: Ingyenes kiadvány 7 bükkaljai településről
- KAPTÁRKŐ TERMÉSZETVÉDELMI ÉS KULTURÁLIS EGYESÜLET (2008): A Bükkaljai „Kő-út” Pályázati Anyag, Eger
- KAPTÁRKŐ TERMÉSZETVÉDELMI ÉS KULTURÁLIS EGYESÜLET (2009): Bükkaljai Kő-út. Ingyenes kiadvány
- LÁNG I. (szerk.) (2002): Környezet- és természetvédelmi lexikon II. Akadémia Kiadó, Budapest pp. 423.
- LEHOTA J. – SZABÓ Z. – GERGELY A. (2010): A Szatmár-Beregi Szilvaút marketinglehetőségei. In. (szerk. Deli-Gray Zs. – Árva L.) Turizmusmarketing esettanulmányok, Akadémia Kiadó, Budapest, pp. 117-120.
- MARTONNÉ ERDŐS K. (2007): Magyarország tájföldrajza. Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadója, pp. 162-163.
- PENTELÉNYI L. (2002): A Bükkalja I. Földtani vázlat. In (szerk. Baráz Cs.) Bükki Nemzeti Park Hegyek Erdők Emberek. Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, pp.205-206.
- PUCZKÓ L. – RÁTZ T. (2011): Az attrakciótól az élményig. Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 63-71, 150-154, 171-173, 212-216.
- RÁTZ T. – PUCZKÓ L. (2002): Goethe, Humbert és Odüsszeusz nyomában avagy kulturális utak a turizmusban. Turizmus Bulletin, 2002/3, pp. 3-11.
- VIGA GY.(1985): Kőmunkák egy Bükkalji faluban. Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék Kiadója, Debrecen, pp. 39-41, 45-52

INTERNETES HIVATKOZÁSOK

- [Internet 1] Dr. Czétényi P. – Dr. Vukov K. (2009): Örökségvédelmi fogalomtár
<https://www.e-epites.hu/527> [Utolsó letöltés dátuma: 2014.03.03]
- [Internet 2] Hatályos jogszabályok gyűjteménye - 1985. évi 21. törvényerejű rendelet a világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló, az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete Általános Konferenciájának ülészakán Párizsban, 1972. november 16-án elfogadott egyezmény kihirdetéséről
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=98500021.TVR [Utolsó letöltés dátuma: 2014.03.04]
- [Internet 3] Granadai Egyezmény az Európai Építészeti Örökség Védelméről
<https://www.e-epites.hu/1231> [Utolsó letöltés dátuma: 2014.03.03]
- [Internet 4] Hatályos jogszabályok gyűjteménye – 1996. évi LIII a természet védelméről
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99600053.TV [Utolsó letöltés dátuma: 2014.02.27]
- [Internet 5] Bükki Nemzeti Park Igazgatóság – Szomolyai Kaptárkövek TT
<http://bnpi.hu/oldal/szomolyai-kaptarkovek-tt-80.html> [Utolsó letöltés dátuma: 2014.04.28]
- [Internet 6] Kormányportál – Védettséget kaptak a kaptárkövek
<http://www.kormany.hu/hu/foldmuvelesugyi-miniszterium/kornyezetugyert-agrarfejlesztesert-es-hungarikumokert-felelos-allamtitkarsag/hirek/vedettseget-kaptak-a-kaptarkovek> [Utolsó letöltés dátuma: 2014.11.16]
- [Internet 7] Impress magazin – Védetté nyilvánították a magyarországi kaptárköveket
<http://impressmagazin.hu/vedette-nyilvanitottak-a-magyarorszag-i-kaptarkoveket/>
[Utolsó letöltés dátuma: 2014.11.16.]
- [Internet 8] Látogatómenedzsment védett természeti területeken
<http://www.pannoniantourism.hu/htmls/tananyagok1.html?gID=197&ID=465> [Utolsó letöltés dátuma: 2014.04.23]
- [Internet 9] tankonyvtar.hu – Turisztikai terméktervezés és termékfejlesztés
http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0051_Turisztikai_termektervezes_es_fejlesztas/ch09s02.html [Utolsó letöltés dátuma: 2014.02.23]

[Internet 10] A Bükkalja felosztása

[Http://commons.wikimedia.org/wiki/File:HU_microregion_6.5.23._Miskolci-B%C3%BCkkalja.png](http://commons.wikimedia.org/wiki/File:HU_microregion_6.5.23._Miskolci-B%C3%BCkkalja.png) [Utolsó letöltés dátuma: 2014.04.14]

[Internet 11] Ökoturizmus – Bükkaljai Kő-út

<http://emagyarorszag.tis.hu/hu/info/temak/okoturizmus/bukkaljai-kout.html> [Utolsó letöltés dátuma: 2014.03.04]

[Internet 12] Bükki Nemzeti Park Igazgatóság - Kácsi Kecskék http://bnpi.hu/oldal/kacskecske-ko-423.html [Utolsó letöltés dátuma: 2014.04.02]

[Internet 13] A magyarországi kaptárkövek előfordulásai

<http://lithosphaera.hu/2013/06/tuzben-szuletett-taj/> [Utolsó letöltés dátuma: 2014.01.17]

[Internet 14] Szomolyai barlanglakások

http://www.szomolya.net/index.php?melyiket=barlanglakasok&menu_melyiket=nevezetessegek&gepaz=U00IOQU4IjIAAH@AkiMAAAOG&bnev=&kod=&vnev=&knev=U [Utolsó letöltés dátuma: 2014.03.09.]

[Internet 15] Egerszalóki barlanglakások <http://www.egerszalok.hu/barlanglakasok> [Utolsó letöltés dátuma: 2014.03.09.]

[Internet 16] Barlanglakásos vendégház Cserépváralján

<http://www.szallaskiado.hu/barlanglakasos-vendeghaz-cserepvaralja/> [Utolsó letöltés dátuma: 2014.04.28]

[Internet 17] Farkaskői Barlangok Alkotótelep

<http://www.pocem.hu/pocemhu/magunkframeset.htm> [Utolsó letöltés dátuma: 2014.04.15]

[Internet 18] Kaptárkő Természetvédelmi és Kulturális Egyesület logója

<http://www.kaptarko.hu/page.php?91> [Utolsó letöltés dátuma: 2014.03.12.]

[Internet 19] Az Európai Táj Egyezmény

<http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/landscape/versionsconvention/hungarian.pdf> [Utolsó letöltés dátuma: 2013.03.04.]

[Internet 20] Magyarország közigazgatási helynévkönyve

http://www.ksh.hu/docs/hun/hnk/hnk_2013.pdf [Utolsó letöltés dátuma: 2014.04.23.]

[Internet 21] Desztinációs marketing fogalma

http://penzugysziget.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=2116:desztinacios-marketing-fogalma&catid=257&Itemid=384 [Utolsó letöltés dátuma: 2014.04.27]

- [Internet 22] A turisztikai desztináció menedzsment rendszerének ismertetése
http://www.siofokportal.com/files_local/TDM.pdf [Utolsó letöltés dátuma:
2014.04.23.]
- [Internet 23] Gyógyvizek Völgye TDM
<http://www.gyogyvizekvolgye.hu/?oldal=1&menu=0> [Utolsó letöltés dátuma:
2014.03.18.]
- [Internet 24] Csillagvidék TDM <http://www.csillagvidek.hu/hu/egyeb/csillagvidek/> [Utolsó
letöltés dátuma: 2014.03.18.]
- [Internet 25] A Bükkaljai Kő-út honlapja <http://bukkalja.info.hu/> [Utolsó letöltés dátuma:
2014.02.06]
- [Internet 26] Bükkaljai Kőkultúra honlapja <http://bukkalja.com/> [Utolsó letöltés dátuma:
2014.03.05]

MELLÉKLETEK

1. Melléklet

4. táblázat: A magyarországi kaptárkövek listája

	Lelőhely neve	Település	Kódjelzés	Fülkés sziklák száma	Fülkék száma	Természetvédelmi oltalom
Bükkalja (Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Heves megye)						
1	Kecske-kő	Kács	B.2	1	3	nv
2	Ablakoskő-völgy, Karud alja és árnyék (Kő-kötő)	Tibolddaróc	B.3	1	6	nv
3	Setét-völgy	Cserépváralja	B.4.a	1	5	nv
4	Koldustaszító	Cserépváralja	B.4.b	1	6	NP
5	Köves-lápa, Karud délnyugati oldala	Cserépváralja	B.4.c	2	11	NP
6	Nagy-Bábaszék	Cserépváralja	B.4.d	1	12	NP
7	Nagy-Bábaszék, Nyúl-völgy oldal	Cserépváralja	B.4.f	1	1	nv
8	Furgál-völgy	Cserépváralja	B.4.g	5	32	nv
9	Csorás-völgy	Cserépváralja	B.4.h	5	31	NP
10	Mangó-tető Nagykúp, Kiskúp)	Cserépváralja	B.4.i	1	30	NP
11	Vén-hegy	Cserépváralja	B.4.j	2	3	nv
12	Ördögtorony (Mész-hegy)	Cserépfalu	B.5	1	3	NP
13	Hintó-völgy	Bogács	B.6	1	5	nv
14	Vén-hegy (kaptár-rét/kaptár-völgy)	Szomolya	B.7.a	8	117	oTT
15	Ispánberki-tető	Szomolya	B.7.b	3	7	nv
16	Gyűr-hegy	Szomolya	B.7.c	1	4	nv
17	Csobánka	Szomolya	B.7.d	1	4	nv
18	Farkas-kő (Pocem)	Noszvaj	H.1.a	1	1	nv
19	Dóc	Noszvaj	H.1.b	2	5	nv
20	Pipis-hegy	Noszvaj	H.1.c	1	2	nv
21	Cakó-tető	Eger	H.2.a	4	36	hTT
22	Mész-völgyi szikla	Eger	H.2.b	1	6	nv
23	Mész-hegy déli sziklacsoport	Eger	H.2.c	3	22	hTT
24	Nyerges-hegy keleti oldala	Eger	H.2.d	1	7	hTT
25	Nyerges-hegy nyugati oldala	Eger	H.2.e	2	24	hTT
26	Pajdos	Eger	H.2.f	1	9	nv
27	Betyárbújó (Öreg-hegy)	Egerszalók	H.3.a	1	1	hTT
28	Menyecske-hegy	Egerszalók	H.3.b	2	4	hTT
29	Bányaél (Kő-tető)	Demjén	H.4.a	1	23	hTT
30	Hegyesk-tető	Demjén	H.4.b	5	11	hTT
31	Ereszvény-völgy	Demjén	H.4.c	3	25	nv
32	Remete-völgy	Demjén	H.4.d	1	6	hTT
33	Szent-völgy	Egerbakta	H.5	1	3	nv
34	Rozsnaki-völgy	Sirok	H.6.a	1	1	nv
35	Törökasztal	Sirok	H.6.b	1	3	hTT
36	Vizes-völgy	Ostoros	H.7.a	1	1	nv
37	Tag-gödör	Ostoros	H.7.b	2	5	nv
38	Bába-szék és a Hosszú járó közötti vízmosság	Tard	H.8	1	2	oTT
				72	477	

Forrás: Szakrális köemlékeink kiadvány

5. táblázat: A magyarországi kaptárkövek listája folytatás

	Lelőhely neve	Település	Kódjelzés	Fülkés sziklák száma	Fülkék száma	Természetvédelmi oltalom
Pest megye (Budai-hegység, Pilis, Tétényi-fennsík, Visegrádi-hg)						
1	Holdvilág-árok	Pomáz	P.1.a	2	9	NP
2	Kő-hegy déli oldala	Pomáz	P.1.b	1	3	Np
3	Kecske-hegy	Budakeszi	P.2	1	9	nv
4	Kő-hegy déli oldala	Biatorbágy	P.3.a	3	10	nv
5	Öreg-hegy nyugati oldala	Biatorbágy	P.3.b	1	1	nv
6	Kálvária-hegy északkeleti oldala	Sóskút	P.4.a	1	2	nv
7	Funduklin	Sóskút	P.4.b	2	4	nv
8	Kopasz-hegy déli oldala	Érd	P.5.a	4	10	hTT
9	Szidónia-hegy nyugati oldala	Diósd	P.6.a	6	20	nv
10	Rádióadó és a Gizella út közti völgy	Diósd	P.6.b	3	4	nv
11	Fehér-hegy északnyugati oldala (Jenői-torony)	Pilisborosjenő	P.7	1	4	NP
12	Alsó-Jegenye-völgy	Solymár	P.8	1	2	nv
13	Nyerges-hegy	Szentendre	P.9	1	1	Np
14	Kerek-hegy déli oldala	Pilisvörösvár	P.10.a	1	4	hTT
15	Kerek-hegy északi oldala	Pilisvörösvár	P.10.b	1	1	hTT
16	Vörös-hegy (Vércse-szikla)	Pilisvörösvár	P.10.c	1	1	hTT
				30	85	

Forrás: Szakrális kömlékeink kiadvány

6. táblázat: A magyarországi kaptárkövek listája folytatás

	Lelőhely neve	Település	Kódjelzés	Fülkés sziklák száma	Fülkék száma	Természetvédelmi oltalom
Szórványelőfordulások						
1	Ördög-szikla	Abaújszántó	B.1	1	5	nv
2	Pécs-kő	Salgótarján	N.1	1	4	hTT
3	Barátlakások (Óvárhegy)	Tihany	V.1	1	1	Tk
4	Tatár-likak (Part-fő)	Balatonkenese	V.2	1	1	hTT
5	Haraszt-hegy	Csákvár	F.1	1	2	TK

Forrás: Szakrális kömlékeink kiadvány

NP: Nemzeti Park

TK: tájvédelmi körzet

oTT: országos jelentőségű természetvédelmi terület

hTT: helyi jelentőségű természetvédelmi terület

nv: nem védett

2. Melléklet

7. táblázat: A bükkaljai kaptárkövek előfordulása

Település neve	Kaptárkövek száma	Fülkék száma
Borsod-Abaúj-Zemplén megye		
Abaújszántó	1	5
Kács	1	3
Tibolddaróc	1	6
Cserépváralja	21	132
Cserépfalu	1	3
Bogács	1	5
Szomolya	13	132
Heves megye		
Noszvaj	4	8
Eger	12	104
Egerszalók	3	5
Demjén	10	65
Egerbakta	1	3
Sirok	1	1
Ostoros	3	6

Forrás: Kaptárkövek a Bükkalján

Bükkaljai Kő-út kiadvány

52

1. Függelék

Kapott kutatási részfeladatok:

- szakirodalom áttekintése a területről (Bükkalja adottságai, kőkultúra kialakulása, bemutatása), valamint a témaköréről (tematikus utak jellemzői)
- hazai és külföldi példák tanulmányozása (tematikus utak kapcsán)
- a terület, tematikus utak és létrehozóinak részletes megismerése
- elemzés, összehasonlítás, véleményalkotás

Alkalmazott tudományos módszerek és jelentőségük

Primer adatgyűjtés:

- terepbejárás
- fotódokumentáció
- mélyinterjúk (a Kaptárkö Természetvédelmi és Kulturális Egyesület egyik alapító tagjával, valamint a Bükkaljai Kőkultúra és a Bükk Déli Kapuja Tematikus Út és Turisztikai Együttműködés Konzorciuma 5 képviselőjével)

Elemzés, összehasonlítás, véleményalkotás:

- a szakirodalomban fellelhető, a tematikus útra vonatkozó jellemzők alapján (különös tekintettel az interpretációs- és marketing eszközökre)
- összehasonlítás szöveges és táblázatos formában
- SWOT-analízis a tematikus útról

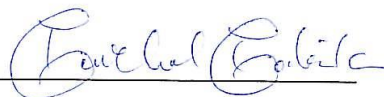
A tematikus utak összehasonlítása és elemzése nem öncélú, ugyanis ennek a rohamosan terjedő bemutatási formának a megbízhatósága, a desztináció sikeressége is múlik azon, hogy a turista az esetleg máshol már megismert szolgáltatásokat kapja, olyan színvonalon, ami biztosítja, hogy visszatérő látogatóvá válik-e, ajánlja-e másnak.

A többféle módszer együttes alkalmazása segít az előnyök és hátrányok feltárásában, a különböző nézőpontok pedig rávilágítanak a megoldandó problémákra.

Szerző

Ficsór Kitti

Témavezető

Benkhard Borbála

egyetemi tanársegéd

Debrecen, 2014. 01. 06.